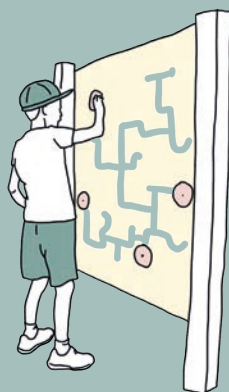
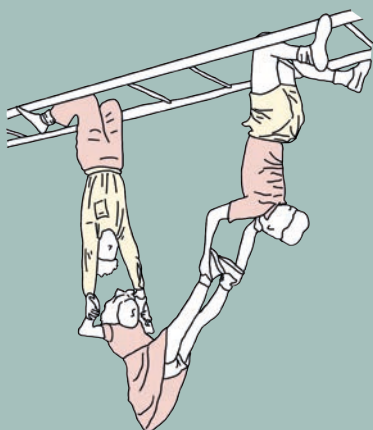
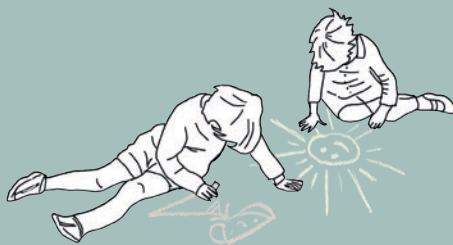
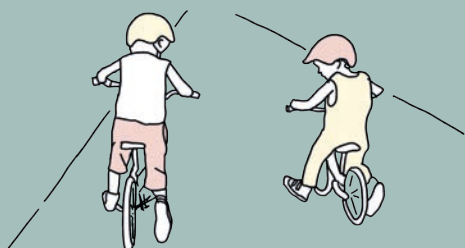
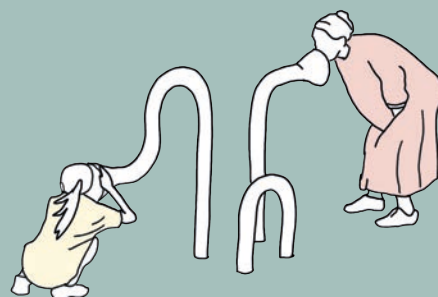
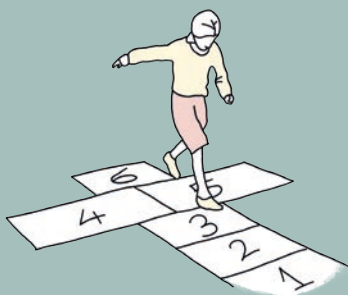
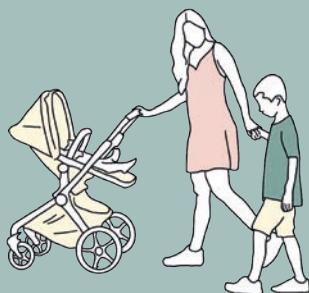
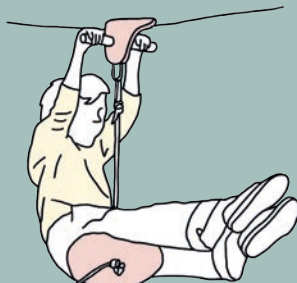

LIBEREC - MĚSTO DĚTEM

bc. Klára Hechtová

Návrhová část

**FAKULTA
ARCHITEKTURY
ČVUT V PRAZE**

Diplomová práce

Liberec město dětem

Návrhová část

Vypracovala bc. Klára Hechtová

Vedoucí práce Ing. Vladimír Sitta

ČVUT

Fakulta architektury

Ústav krajinářské architektury

Ateliér Sitta & Chmelová

2023/2024

České vysoké učení technické v Praze, Fakulta architektury
2/ ZADÁNÍ diplomové práce
Mgr. program navazující

jméno a příjmení: Klára Hechtová

datum narození: 24.3.1998

akademický rok / semestr: LS 2024
obor: Krajinářská architektura
ústav: 15120 Ústav krajinářské architektury
vedoucí diplomové práce: Ing. Vladimír Sitta

téma diplomové práce: Liberec město dětem

zadání diplomové práce:

1/ popis zadání projektu a očekávaného cíle řešení

Práce se zabývá zmapováním současného stavu dětských hřišť a možností dětské hry v městském prostoru na území Liberce. Řešeným územím je tak souvislá urbanizovaná a zastavěná krajina. Na základě získaných podkladů byla provedena analýza dostupnosti a v návrhové části bude vybráno několik míst, kam by bylo vhodné nová hřiště umístit. Dále bude zpracován návrh ve formě studie jako příklady možných řešení rozdílných míst ve městě.

2/ Obsah a fáze

Filozofie a poslání hry nejen na přirozený vývoj dítěte
Analýza současného stavu dětských hřišť, analýza prvků vzhledem k senzomotorickým schopnostem
Analýza dostupnosti, definování hlavních problémů hřišť v současném městě
Výběr vhodných míst pro návrhovou část
Obecná pravidla a nástroje pro tvorbu dětských hřišť, role a použití vegetace
Návrh ve formě studie ve vybraných částech území

3/ popis závěrečného výsledku, výstupy a měřítko zpracování

Výsledkem bude portfolio skládající se z analytické a návrhové části. V návrhové části bude na základě analýz vybráno několik míst s různým charakterem zástavby kam budou navržena vhodná řešení dětských hřišť ve formě studie. Dále zamyšlení, zda může existovat hřiště bez věkových kategorií a jak reagovat na současnou situaci. Měřítko jednotlivých výstupů budou upřesněna během semestru.

4/ seznam dalších dohodnutých částí projektu (model)

Fyzický model vybrané řešené lokality s krajinářským řešením prostoru pro děti ve vhodném měřítku
Poster formátu 4x A1, 2x A0 nebo 1x 1188 x 1680

Datum a podpis studenta 14.2.2024

Datum a podpis vedoucího DP

Datum a podpis děkana FA ČVÚT

registrováno studijním oddělením dne

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE
FAKULTA ARCHITEKTURY

AUTOR, DIPLOMANT:
AR 2023/2024, LS

NÁZEV DIPLOMOVÉ PRÁCE:
(ČJ) LIBEREC MĚSTO DĚTEM

(AJ) LIBEREC CITY FOR CHILDREN

JAZYK PRÁCE: ČESKÝ JAZYK

Vedoucí práce:

Ing. Vladimír Sitta

Ústav: 15120 Ústav krajinářské architektury

Oponent práce:

Klíčová slova
(česká):

Liberec, děti, město, veřejný prostor, hřiště, dětské hřiště, město dětem, město přátelské k dětem, hravý prostor, škola, hračky, cesta do školy,

Anotace
(česká):

Diplomová práce se zabývá veřejným prostorem města Liberce se zaměřením na děti. Práce je pojata jako manuál jak přetvářet města, kterým vládne automobilová doprava, v města přátelská nejen k dětem, ale k obyvatelům obecně. Podkladem k práci byly závěry analýz současného stavu dětských hřišť s analýzou dostupnosti, které napomohly k výběru ideálních návrhových míst. Jednotlivé návrhy kterými je manuál prokládán slouží převážně jako inspirace jak lze k různým místům v různých lokalitách a kontextech přistupovat.

Anotace (anglická):

The diploma thesis deals with the public space of the city of Liberec with a focus on children. The thesis is conceived as a manual on how to transform cities dominated by car traffic into cities that are friendly not only to children, but also to citizens in general. The work was based on the findings of the analysis of the current state of playgrounds with accessibility analysis, which helped to select ideal design locations. The individual designs that are interspersed throughout the manual serve mainly as inspiration for how different places in different locations and contexts can be approached.

Prohlášení autora

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracoval samostatně a že jsem uvedl veškeré použité informační zdroje v souladu s „Metodickým pokynem o etické přípravě vysokoškolských závěrečných prací.“

V Praze dne 24.5.2024

podpis autora-diplomanta

ÚVOD

Úvodní slovo	9
--------------	---

VYHODNOCENÍ ANALYTICKÉ ČÁSTI

Závěry z terénních průzkumů mapování hřišť	12
Současný stav dětských hřišť	14
Postup výběru míst pro návrh	18
Swot analýza	20

DĚTSKÉ PLÁNOVÁNÍ

Proč je důležité budovat města přátelská k dětem?	24
Vize města	26
Bezpečná cesta do školy	30
Herní ulice - pravidla a principy	32
PROJEKT: Herní ulice U školy	34
Zdravá čtvrť	40
Hravý veřejný prostor	42
PROJEKT: Park Clam Gallasů	44
PROJEKT: Sídliště Kunratická	50
Půjčovna hraček	56
Otevření školních dvorů	57
Dětské hřiště	58
PROJEKT: Hřiště pod Ještědem	64

ZÁVĚR

Závěr a poděkování	71
--------------------	----

ZDROJE

Použité zdroje a materiály	72
----------------------------	----

MĚSTO

SOUSEDSTVÍ

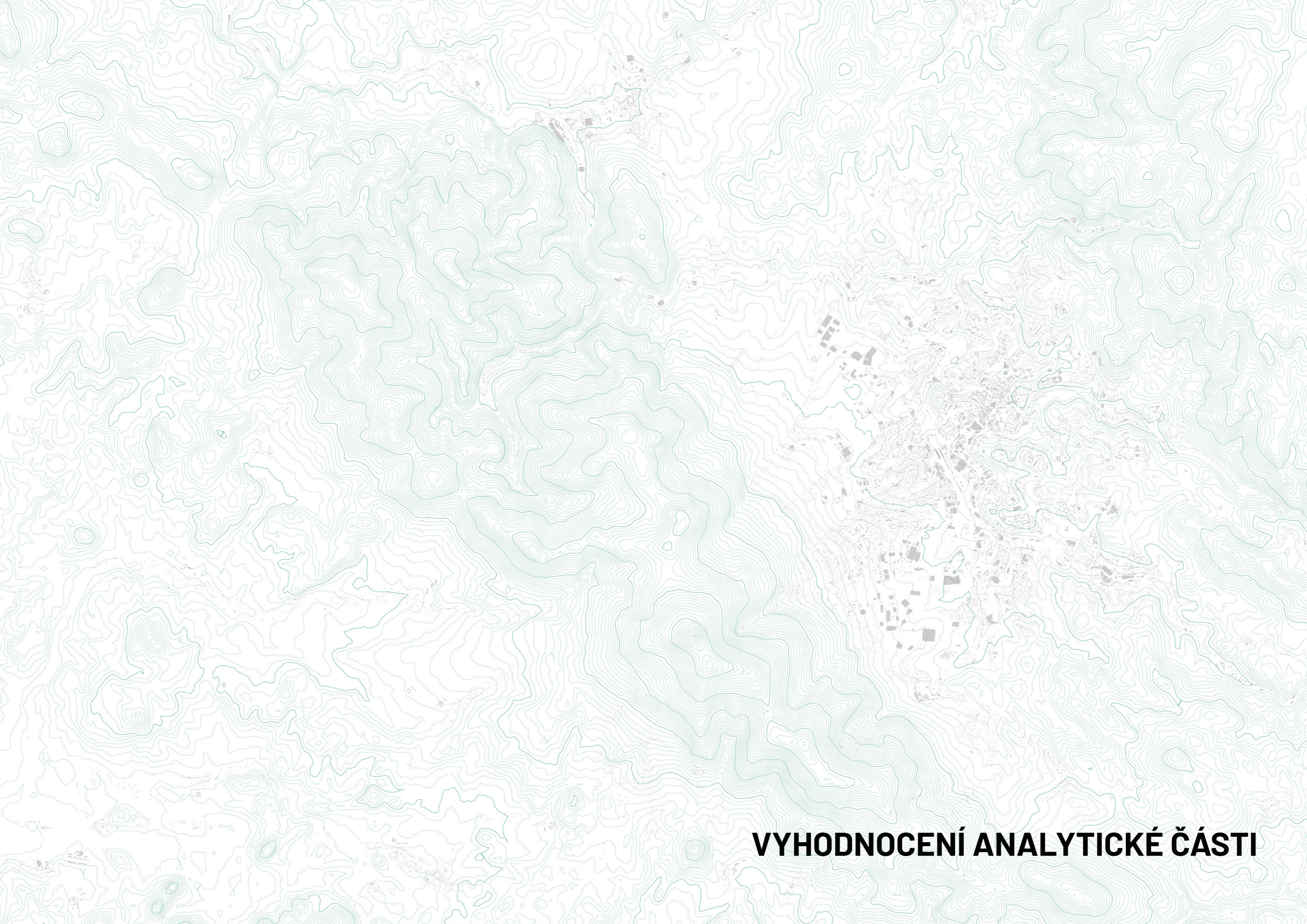
PROSTOR PRO HRU

ÚVOD

Návrhová část plynule navazuje na část analytickou, kde jsem se věnovala kromě základních analýz města také historickému vývoji a vyhodnocení aktuálního stavu dětských hřišť na řešeném území.

Tuto část diplomové práce jsem pojala jako manuál jak přetvořit města, kterým vládne automobilová doprava v města přátelská nejen k dětem, ale i k obyvatelům obecně. Snažila jsem se odpovědět na otázky, jak transformovat městský prostor tak, aby se v něm lépe žilo, děti měly dostatek podnětů ke kreativě, volné hře a svobodnému pohybu.

V tvorbě manuálu jsem postupovala od celku k detailu, tedy od celkové vize takových měst až po návrh jednotlivých prvků, protože město přátelské k dětem zdaleka není jen o vyhraněném plácku s typizovanými herními prvky. Na základě výsledku analýz byla vybrána místa pro jednotlivé návrhy, kterými je manuál prokládán a slouží převážně jako inspirace, jak lze k různým místům v různých lokalitách a kontextech přistupovat. Protože jak zpívá ve své písničce skupina Katapult „Pak bude možná pozdě na to chtít se ptát, co děti? Mají si kde hrát?“

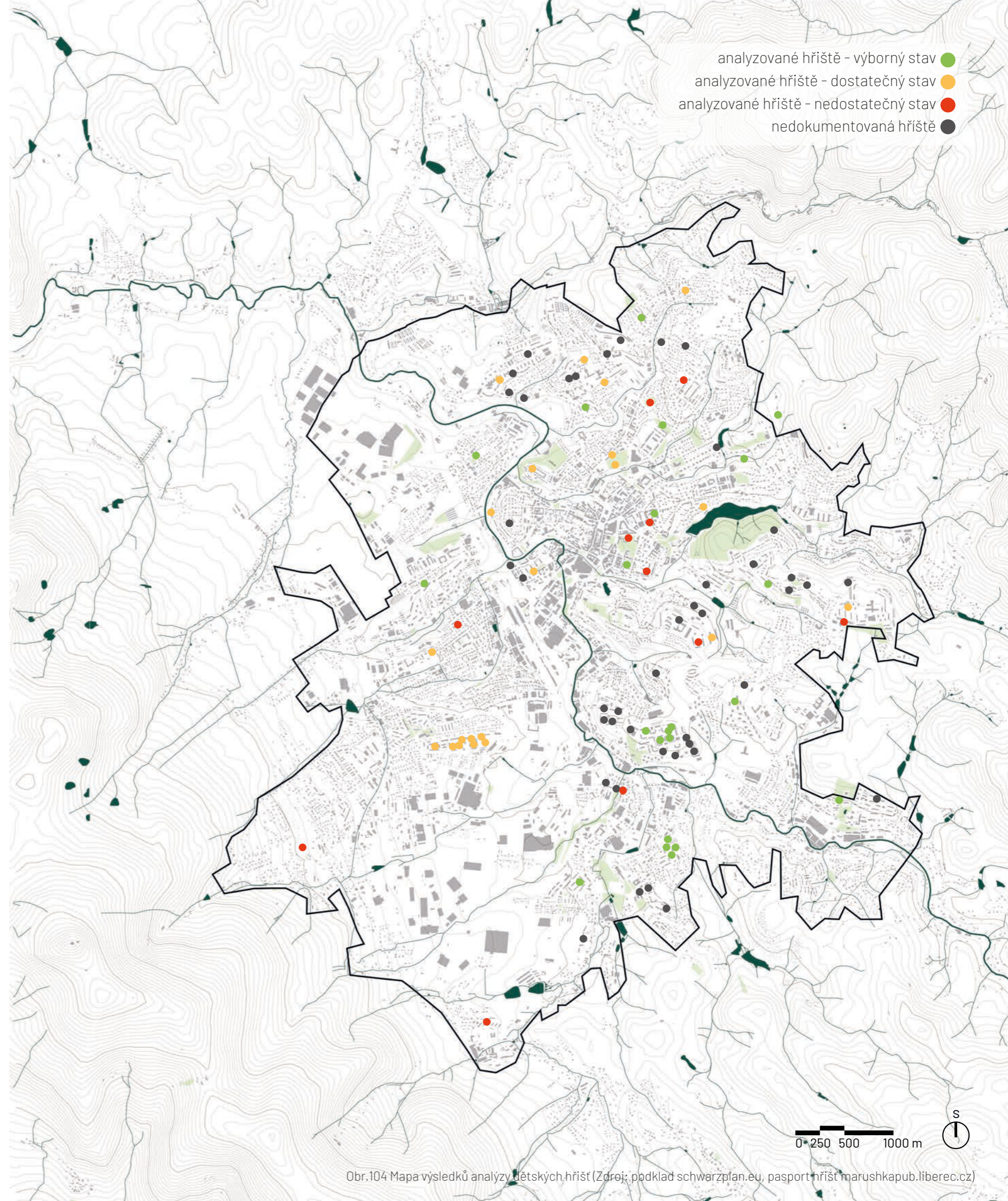
VYHODNOCENÍ ANALYTICKÉ ČÁSTI

ZÁVĚRY Z TERÉNNÍCH PRŮZKUMŮ MAPOVÁNÍ DĚTSKÝCH HŘIŠŤ

Pro potřeby diplomové práce byla analyzována ta dětská hřiště, která jsou veřejně přístupná v rámci parků, náměstí, sídlištních celků a dalších ploch, které jsou vybaveny herními prvky pro děti. Hřiště umístěná v rámci škol, školek a jiných soukromých objektů nebyla posuzována. Zdrojem dat pro lokalizaci hřišť byl pasport dětských hřišť dostupný na Mapovém portálu města Liberce. Pasport hřišť obsahuje přesné umístění plochy včetně parcelního čísla, dále pak informace o herních prvcích včetně fotodokumentace, výrobce, roku výroby a věkového zařazení. Tyto informace se ovšem u jednotlivých hřišť velmi různí, často jsou neúplné nebo zcela chybí a nepostihují velikost ani kvalitu vybavení.

Z celkového množství **kolem stovky volně přístupných dětských hřišť** bylo zmapováno 40 hřišť. Cílem průzkumu bylo získat představu o počtu hřišť, jejich rozmístění, vybavení a stavu herních prvků. Zároveň byla hřiště vybírána tak, aby byly zastoupeny všechny městské části v řešeném území a všechny urbanistické struktury.

Po vyhodnocení terénních průzkumů byla zpracována přehledová mapa, kde byla hřiště rozřazena do skupin podle stavu na výborné - dostatečné - nedostatečné. Informace z mapy byly dále zohledňovány během výběru míst pro jednotlivé návrhy v rámci diplomové práce, popřípadě byly podklady z mapy využity pro analýzu využitelnosti stávajících hřišť, které by si zasloužily kompletní revitalizaci.

SHRnutí SOUČASNÉHO STAVU DĚTSKÝCH HŘIŠŤ

Současný stav hřišť se velmi různí. Během terénních průzkumů nebyly zaznamenány žádné výrazné nedostatky, rozbité prvky nebo nebezpečné části. Častým problémem bylo neřešení povrchu pod herními prvky a prostor pod nimi byl tak vydupaný, často morký, rozbahněný a tím pádem i delší dobu nepoužitelný.

Největším nedostatkem stávajících hřišť je nedostatečné pokrytí v rámci města. Problémem jsou hlavně okrajové městské části s převládající zástavbou rodinných domů. Na mnoha místech také hřiště kapacitně neodpovídají spádové oblasti. Vybavení hřišť bylo velmi různé. Převažují zde typizované, navzájem velmi podobné herní prvky, ale je možné najít i několik architektonicky zajímavých řešení. Nejlépe vybavená jsou pak sídliště.

Problémem je také zaměření převážně na děti nižšího věku. Hřiště byla navíc v mnoha případech omezena pouze na pískoviště a jeden či dva herní prvky.

výborný stav

dostatečný stav

nedostatečný stav

historické centrum, urbanistické hlavní osy a městské třídy

kompaktní a zahradní charakter města

modernistický charakter města

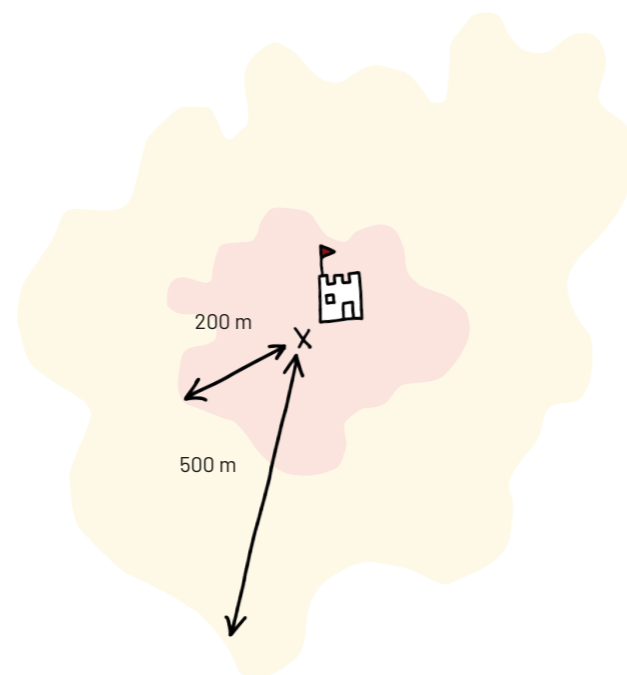
vesnický charakter města

POSTUP VÝBĚRU MÍST PRO NÁVRH SPOLU S ANALÝZOU DOSTUPNOSTI

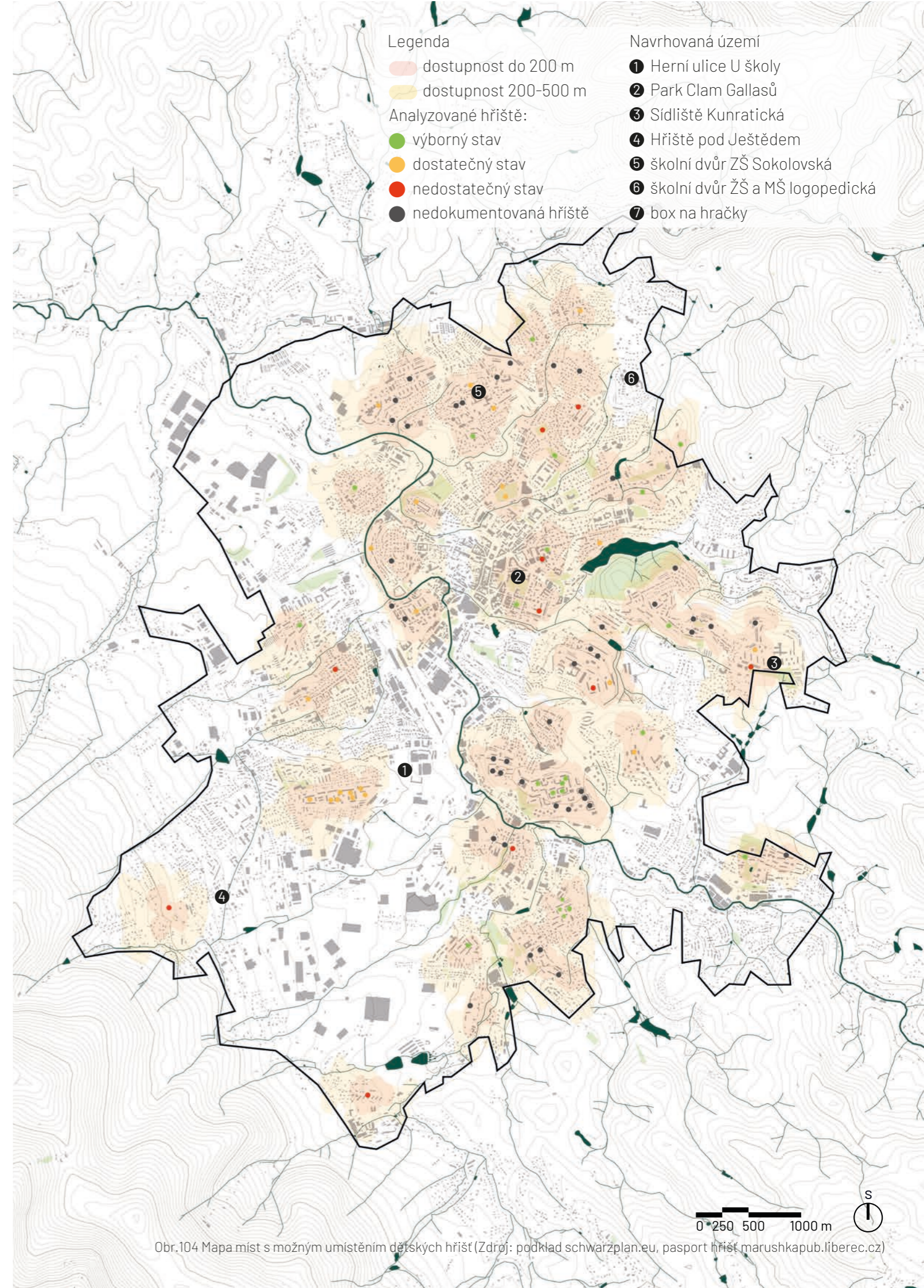
Aby bylo možné vytipovat co nejvhodnější místa pro vytvoření nových hřišť, byla provedena analýza dostupnosti, která prokázala, kde stávající hřiště zcela chybí a jsou mimo pěší dostupnost obyvatel. Analýza byla provedena v programu Arcgis Pro pomocí nástroje Network analysis. Ten slouží k optimalizaci a plánování tras a je schopen najít nejkratší nebo nejrychlejší vzdálenost mezi dvěma a více body.

Jako ideální docházková vzdálenost byla zvolena vzdálenost 200 m od bydliště. Jako horní hranice dostupnosti byla zvolena vzdálenost 500 m od bydliště. Tyto hodnoty byly stanoveny na základě metodiky Standarty dostupnosti veřejné infrastruktury (Maier a kol. 2016). Respektive přesně je v metodice uvedeno, že standart dostupnosti pro předškolní děti je 200 m, pro mladší školní děti a pro mládež a dospělé je to 500 m. Do vzdálenosti 200 m je hřiště z místa bydliště plně dostupné. V rozmezí 200 až 500 m dostupnost postupně klesá a při vzdálenosti nad 500 m je hřiště z místa bydliště pokládáno za nedostupné. Při specifikaci a výběru nových míst pro umístění hřišť byl kladen důraz na problematické oblasti pro něž jsou stávající dětská hřiště vyhodnocena jako nedostupná (hřiště je vzdáleno více jak 500 m od místa bydliště).

ZÁVĚR Z ANALÝZY DOSTUPNOSTI

Z analýzy vyplynulo, že nejlepší dostupná jsou dětská hřiště ve velkých sídlištních celcích, kde ovšem nastává problém s mnohem větší koncentrací dětí než např. v kompaktní zástavbě. Nejvíce problematická je dostupnost v zástavbě s vesnickým charakterem a v okrajových částech řešeného území.

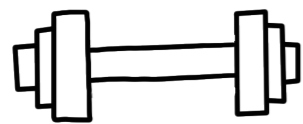

Legenda

- dostupnost do 200 m
- dostupnost 200-500 m
- Analyzované hřiště:
- výborný stav
- dostatečný stav
- nedostatečný stav
- nedokumentovaná hřiště

Navrhovaná území

- 1 Herní ulice U školy
- 2 Park Clam Gallasů
- 3 Sídliště Kunratická
- 4 Hřiště pod Ještědem
- 5 školní dvůr ZŠ Sokolovská
- 6 školní dvůr ZŠ a MŠ logopedická
- 7 box na hračky

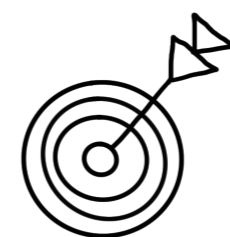
S silné stránky

- ▶ **Dostatek herních prvků na sídlištích**
Nejlépe pokrytými místy v oblasti hřišť jsou sídliště. Obsahují také různorodé množství herních prvků včetně sportovišť a prostorů pro dospívající a teenagery.
- ▶ **Možnost aktivní i pasivní rekreace**
Na mnoha místech jsou hřiště součástí veřejných prostranství a prostor tak nabízí možnosti aktivního vyžití i odpočinku.
- ▶ **Zajímavá a originální hřiště**
I přes převahu typizovaných herních prvků se v Liberci nachází několik zajímavě řešených hřišť. Lze tedy soudit, že zájem o taková řešení zde je.

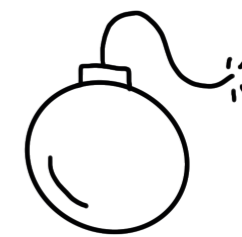
W slabé stránky

- ▶ **Převaha typizovaných prvků a levných materiálů**
Valná většina hřišť obsahuje standardizované prvky, které můžeme vidět v mnoha městech republiky. Prvky nijak nereflektují jejich umístění, chybí jim multifunkčnost a převažují materiály (typicky plasty), které vizuálně narušují prostor. Často je každý prvek i jinak barevný.
- ▶ **Nahodilé umístění prvků bez kontextu**
Na mnoha hřištích jsou herní prvky rozmístěny velmi náhodně. Chybí celkový koncept a jednotná myšlenka, které by prostoru dávaly jasný řád.
- ▶ **Špatné propojení s venkovní posilovnou**
Prvky venkovní posilovny jsou často umístěny nahodile mezi herní prvky pro děti. Opět zde chybí celkový koncept, nebo jasná myšlenka.
- ▶ **Chybějící řešení povrchů**
Pod herními prvky často chybí jakékoli řešení povrchů. To má za následek vydupané plochy bez trávy, které jsou po dešti navíc rozbahněné.
- ▶ **Nedostatek zeleně**
Většina hřišť je umístěna na přímém slunci bez vegetace, která by poskytovala přirozený stín. Vegetace může být navíc i herním prvkem.

O příležitosti

- ▶ **Nejčastější typ projektu participativního rozpočtu Tvoříme Liberec**
Občané mají možnost 1x ročně podat podnět na participační projekt. Nová dětská hřiště, doplnění herních prvků, případně jejich oprava jsou jedním z těch nejčastějších.
- ▶ **V drtivé většině případů jsou hřiště umístěna na rovině**
Liberec je město s velmi výrazným reliéfem. Terénní nerovnosti a svahy by tak neměly být vynechávány ani při navrhování dětských hřišť. Naopak využitím svahu mohou být hřiště odlišná od těch běžných.
- ▶ **Prostor pro realizaci architektonicky zajímavých řešení**
Protože Liberec v budoucnu bude potřebovat mnoho nových hřišť i dle analýzy dostupnosti i na základě žádostí obyvatel, nabízí se zde prostor pro architektonicky zajímavá řešení.
- ▶ **Liberec se může stát prvním „child friendly city“ v ČR**
Pokud se Liberec stane městem přátelským k dětem, může být v ČR průkopníkem a přidat se v Evropě k několika málo městům, která mají podobnou filozofii. To může mít navíc pozitivní ekonomický vliv na přisun mladých rodin do města.
- ▶ **Doplnění hřišť mimo centrum**
Pokud budou hřiště doplněny v částech města mimo centrum, stanou se tyto oblasti přitažlivější pro mladé rodiny.

T hrozby

- ▶ **Vyčlenění z veřejného prostoru**
Hřiště jsou v mnoha případech umístována na okraji veřejných prostranství a často jsou navíc oplocena. To má za následek vyčlenění a izolaci vůči okolí. Prostor hřiště tak může působit odcizeně a pro dospělé nebo dospívající jako místo, kam se nechodí.
- ▶ **Chybějící hřiště a prvky pro starší děti**
Stávající hřiště jsou koncipována pro děti předškolního a mladšího školního věku. Chybí zde řešení, která by spojovala obyvatele napříč generacemi nebo místa, která by byla určena dospívajícím a mladistvým.
- ▶ **Nebezpečí úrazu**
Převážně v okrajových oblastech řešeného území je velký nedostatek hřišť nebo prostorů vhodných pro dětskou hru. To může mít za následek reálné ohrožení zdraví dětí a to převážně dopravními prostředky.
- ▶ **Chybějící sociální vazby**
Nedostatek hřišť může být také příčinou nedostatečného utváření sociálních vazeb v sousedství - nejen mezi dětmi ale i dospělými.

Detaké
MĚSTSKÉ PLÁNOVÁNÍ

PROČ JE DŮLEŽITÉ BUDOVAT MĚSTA PŘÁTELSKÁ K DĚTEM?

Města, která jsme budovali posledních 40 let, nejsou ekologicky udržitelná a mnoho lidí zůstává příliš daleko od přírody. Města byla stavěna více s ohledem na automobilovou dopravu než na pohyb dětí. Přitom ve městech žije více než 70 procent populace a počet obyvatel zde stále roste. (Krajský správa ČSÚ v Liberci 2023)

Statistiky pohybu dětí ve městech jsou alarmující. V roce 1925 byl okruh pohybu dítěte od domova až 6,5 km. V roce 2000 to bylo už jen 100 m a můžeme očekávat, že rozsah pohybu dětí ve městech se bude dále snižovat. (Gill 2021) Nejen hrozba dopravy ale i zvyšující se věk rodičů má za následek

PROBLÉMY DĚTÍ V ČESKU:

OBEZITA Podle srovnávací studie HBSC Světové zdravotnické organizace z roku 2014 je každý čtvrtý chlapec a každá osmá dívka ve věku 11 – 15 let v Česku obézní. (WHO 2014)

ŠPATNÝ PSYCHICKÝ STAV Výzkum Českého zdravotnického fóra provedený na vzorku 3 398 dětí z celé České republiky odhalil, že jen antidepresiva s léčebnou látkou Alprazolam u nás bere téměř 4% dětí ve věku 11 – 15 let. (Daniš 2016)

PORUCHY UČENÍ A ADHD Podle Asociace dětské a dorostové psychiatrie trpí syndromem ADHD 4–6% procent dětské populace. Dle údajů České školní inspekce bylo ve školním roce 2007/2008 v českých základních školách 1385 dětí s diagnózou vývojové poruchy chování. Ve školním roce 2018/2019 už jich bylo 14585. Počet dětí s touto diagnózou tak stále narůstá. (Daniš 2016)

SLEDOVÁNÍ OBRAZOVEK Podle výzkumu Nadace Proměny Karla Komárka provedeného v roce 2016 tráví české děti ve věku 7 – 15 let sledováním obrazovek elektronických médií (televize, internet a počítačové hry) v průměru 3,5 hodiny denně. Zájem dětí o elektronická média, televizi, internet a videohry pak podle několika zkoumání patří mezi hlavní bariéry, které dětem brání více chodit ven. (Nadace proměny K. Komárka 2016)

MÁLO ČASU VENKU Podle výzkumu Nadace Proměny Karla Komárka ve spolupráci s agenturou Median tráví české děti ve věku 7 – 15 let venku necelé 2 hodiny denně. To je pozitivní, ovšem stále je to polovina času oproti době u digitálních médií. Výzkum také odhaluje zásadní rozdíly mezi dětmi. Každé desáté dítě nechodí ven vůbec a další třetina dětí tam tráví méně než hodinu denně. (Nadace proměny K. Komárka 2016)

stále větší strach pustit děti kamkoli samotné. K tomu můžeme přičíst i přemíru informací a syndrom dokonalého rodiče, kteří v myšlence na blaho dítěte raději upřednostní sportovní kroužek před zahradou. (Šulová 2018)

Stálý nárůst obyvatel měst je fakt, se kterým je třeba pracovat než proti němu bojovat. Proto je dobré začít právě u nejmladší generace, která bude za pár desítek let tvořit prostředí, ve kterém žijeme. Budování vhodného prostředí a vytváření zdravých návyků u dětí je tak zásadním krokem.

Mnoho dětí tráví nepřiměřené množství času na tabletech, telefonech a počítačích. V předškolním věku se děti učí rozlišovat, co je realita a co jejich fantazie. Tato fáze ovšem začíná chybět. Děti upřednostňují chatování před živou komunikací a budují si identitu spíše na internetu než v reálném světě. Právě hra je však prvkem, který dokáže mladou generaci vytáhnout od neživých médií ven. Tam jim ovšem v současných městech chybí prostory, kde by mohly trávit neorganizovaný čas, ať už sami nebo s kamarády, a kde by jejich rodiče nemuseli mít strach o jejich bezpečí. Ve vyšším věku, kdy se okruh pohybu zvětšuje, jsou často dospívající z veřejného prostoru vyčleňováni. Dospělí si stěžují na jejich hlučnou zábavu, ale zároveň ani pro ně ve městech neexistují vhodná místa pro trávení volného času. (Gill 2021)

Okruh, kam mohou děti chodit sami se nesmírně zmenšil, ale i dnešní děti si zaslouží mít volnost pohybu. Mít šanci vzít za sebe zodpovědnost, být sám, a netrávit všechn čas v péči dospělých.

POZITIVNÍ DOPADY SVOBODNÉ HRY A POBYTU VENKU NA DĚTI:

ZDRAVÝ TĚLESNÝ VÝVOJ Děti se venku hýbou 3x až 5x více než v uzavřeném prostředí. Tím se snižuje pravděpodobnost obezity nebo nadváhy. Pobyt ve venkovním prostředí navíc posiluje imunitní systém a volná hra rozvíjí hrubou motoriku. (Daniš 2016)

ROZVOJ SOCIÁLNÍHO CHOVÁNÍ Ve venkovním prostředí děti rychleji rozvíjí zdravé sociální chování, učí se samostatnosti a respektu vůči druhým. (Daniš 2016)

PODPORA POSTOJE K PROSTŘEDÍ Trávení času venku posiluje přátelské postoje dětí k přírodě v dospělosti. Děti pak lépe chápou odpovědné chování k životnímu prostředí v dospělosti. (Gill 2021)

ZDRAVÝ DUŠEVNÍ STAV Svobodná hra rozvíjí vnitřní fungování některých částí mozku, přispívá ke zdravému kognitivnímu, emočnímu rozvoji a spolu s pobytem venku zlepšují náladu, snižují stres, nebo také zmírňují příznaky poruch pozornosti a zlepšují soustředění. Nestrukturované činnosti navíc dětem pomáhají naučit se samy o sobě rozhodovat. (Šulová 2018)

VIZE MĚSTA PŘÁTELSKÉHO K DĚTEM

Město přátelské k dětem je takové město, které poskytuje dětem bezpečné a příjemné prostředí a umožňuje svobodný pohyb. Veřejný prostor poskytuje rozmanité příležitosti pro hru a rozvoj kreativity. Je městem, které upřednostňuje obyvatele před automobily a ve kterém jsou nejen děti schopny pohybovat se ať už pěšky, na kole či v pozdějším věku veřejnou dopravou. Děti mají příležitosti ke hře v docházkové vzdálenosti od domova a místa jsou navržena tak, aby umožňovala dohled a sociální kontrolu. Je nasloucháno jejich potřebám a samy mají možnost se podílet na utváření svého okolí.

Prosazování těchto principů ve městech je třeba řešit již na státní úrovni tak, aby mohly být aplikovány v co největším počtu měst. Od státní úrovně se samozřejmě musí odvíjet další kroky k úrovním kraje, města až po lokální organizace a samozřejmě realizaci. Budování jednotné vize navíc pomáhá zajistit, aby zájmové skupiny znaly své místo a náplň práce v rámci celého procesu. Taková vize by měla daleko přesahovat období vlády určitých politických stran a být jakýmsi spojovacím prvkem i vzhledem k náročnosti procesu, který potřebuje velkou míru kreativity, přizpůsobivosti a inovace.

Děti by neměly být vynechány ani ze samotného procesu plánování. Lidé utvářející města jako jsou architekti, urbanisté, developeři a také politici mají ohromný dopad na životy dětí. Přesto ve většině projektů městského plánování není zohledněn dopad na děti. Ty nejsou sice odborníky na architekturu, ale jsou odborníky na hru. Jsou kreativnější, otevřenější a nejsou omezovány pravidly, normami a politickými plány. Dětská kreativita a hravost tak mohou pomoci nalézt nový přístup a otevřít nové, neprozkoumané možnosti. (Gill 2021) Zároveň dokážou přinést užitečnou zpětnou vazbu, nebo se podělit o informace o problémech, které dospělí nemusí vůbec jako problémy vnímat. Zapojení mohou být i rodiče, kteří tak budou mít možnost zamyslet se nad svým dětstvím a jaké prvky a principy z měst v minulosti by bylo vhodné aplikovat do současnosti.

Jaké to má výhody?

Městské plánování vstřícné k dětem má velký vliv i na městskou ekonomiku. Přítomnost vhodného prostředí pro děti může přilákat rodiče i do dříve méně atraktivních částí města a naopak lidé zakládající rodinu pravděpodobně opustí města nevládná k dětem a odstěhují se do měst, která jim a jejich dětem poskytnou vhodnější prostředí. Tím nastane příliv nových obyvatel a s ním i více peněz do městské kasy.

Města umožňující dětem svobodný a bezpečný pohyb a hru ve veřejném prostoru v blízkosti bydliště mají jasné výhody i pro životní prostředí. Přispívají ke snížení provozu, menší poptávce po vlastnictví auta (a parkování) a také menšímu tlaku na veřejnou dopravu. Ostatně už v devadesátých letech UNICEF prohlásila blaho dětí za jeden z hlavních ukazatelů zdravého prostředí. (Gill 2021)

Státní úroveň

Zdůraznění a zohlednění potřeb dětí a rodin s dětmi

v rámci městského a územního plánování, v politice územního rozvoje, strategických dokumentech republiky a následně vypracování metodik. Průvodní dokument nastiňující vhodné postupy pro navrhování měst přátelských dětem by pomohl architektům, projektantům a zastupitelstvům měst v implementování těchto přístupů na úrovni města.

Stanovení velikosti ploch minimálních „hracích prostor“

v dokumentech územního plánování pro nově vznikající čtvrti nebo soubory budov. Jejich umístění a podoba bude definována již na úrovni územní studie. Velikost takového prostoru je vyměřena na základě hustoty osídlení a typu bydlení (rodinné / bytové domy). (Gill 2021) Tím bude zajištěno, že děti budou mít prostor pro hru na dosah ruky. Zároveň se lokalita může stát atraktivnější pro rodiny s dětmi.

Městská úroveň

Vypracování strategického dokumentu

upřednostňujícího dětské potřeby, který bude reagovat na konkrétní a specifický kontext daného města. V rámci dokumentu budou vytvořena a definována místa s rozmanitými příležitostmi ke hře včetně sítě přístupových tras vhodných pro děti, do které budou zahrnuty i školy. Mimo to je vhodné v prostředí definovat problémová místa, bariéry a vytvořit postup, jak s těmito místy pracovat. (Gill 2021)

Zřízení nové pozice v rámci kanceláře architektury města,

případně jiného odboru pro zaměstnance, kteří se budou věnovat provádění a implementaci strategických dokumentů přátelských k dětem. Dále mohou navíc existovat další externí pracovníci ke konzultaci.

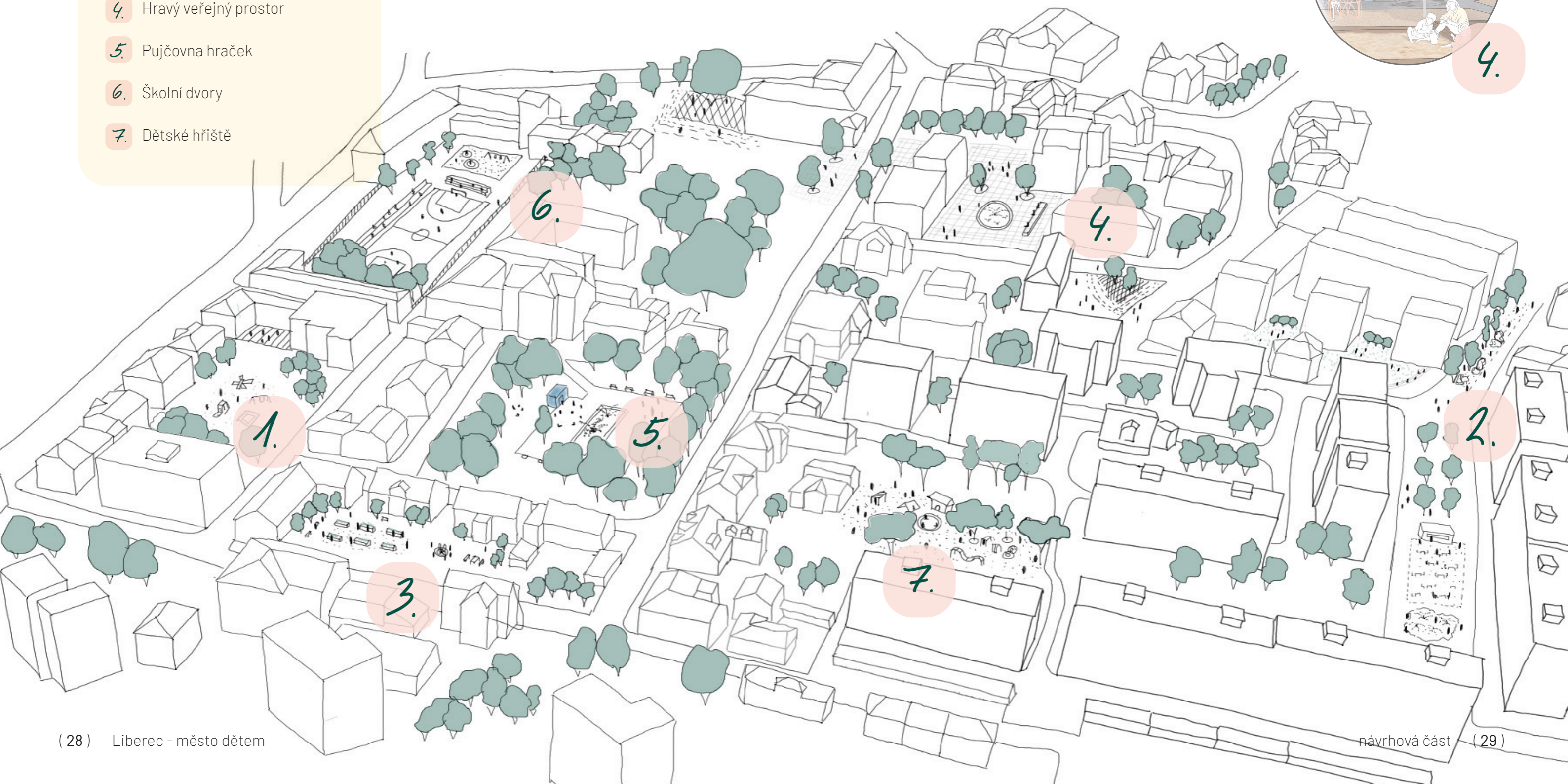
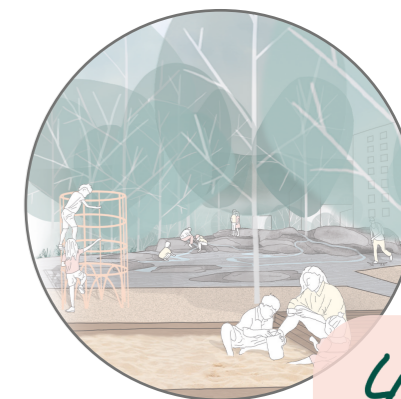
Přidělení dostatečných finančních prostředků

pro realizaci těchto úprav a opatření.

dětského

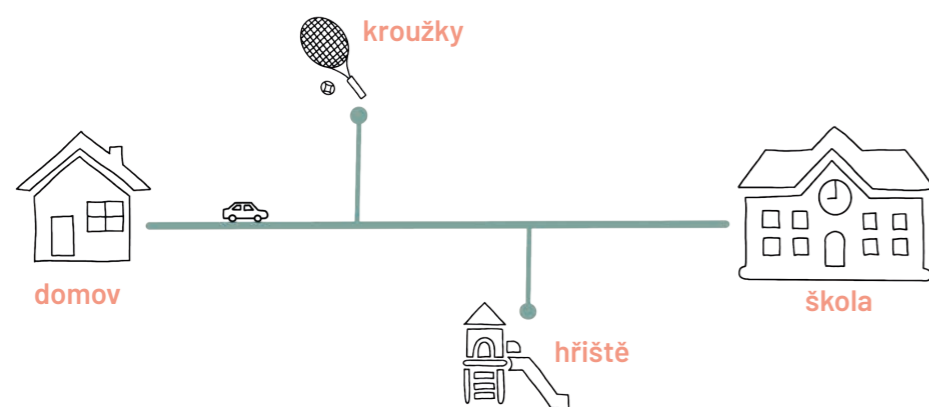
PRVKY MĚSTSKÉHO PLÁNOVÁNÍ JAKO MĚSTA PŘÁTELSKÉHO K DĚTEM

1. Bezpečná cesta do školy
2. Herní ulice
3. Zdravé sousedství
4. Hravý veřejný prostor
5. Půjčovna hraček
6. Školní dvory
7. Dětské hřiště

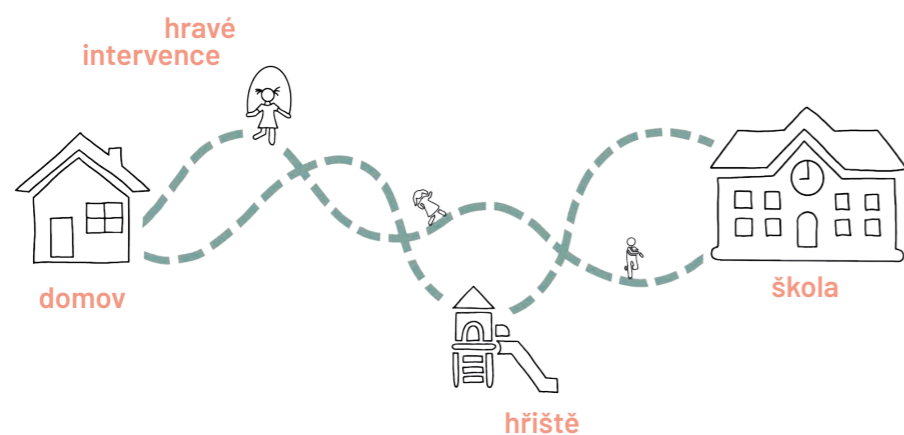

1. BEZPEČNÁ CESTA DO ŠKOLY

Prvním ze zásadních principů města přátelského dětem je nutnost pochopit, že takové město se neskládá pouze z mnoha míst „vhodných pro děti“, ale že celé město musí být místem, kde se děti cítí vítány. Život dnešních dětí se často omezuje na několik míst, mezi kterými se pohybují autem a jsou tak zcela závislé na vůli a času svých rodičů, kteří i z obav o jejich bezpečnost často vozí děti prakticky všude. Všechna místa, kam jsou dopraveny, jsou navíc silně regulována dospělými a kde děti mají pod dohledem jasně vymezený čas ke hře. (Krysiak 2020) Jak se naše města stále zahušťují, je nutné zvážit, jak můžeme začlenit potřeby dětí do navrhování měst jako celku a vytvořit síť umožňující aktivní pohyb dětí s náhodnými příležitostmi pro hru.

▲ Schéma města s převažující automobilovou dopravou

▲ Schéma města přátelského k dětem

Škola je cílovou stanicí každodenních cest dětí, a proto je pro návrh města přátelského k dětem klíčovým prvkem. Jít do školy sami může být pro mnohé děti prvním krokem k samostatnosti, možnost lépe poznat město a rozvíjet orientační schopnosti. Doprava pěšky, na rozdíl od cesty autem, navíc nepodporuje ranní a odpolední špičky a nevytváří další emise a znečištění ovzduší. (Gamble Boyer 2020)

Vlastnosti bezpečné cesty do školy:

POHODLNÁ

Trasy jsou navrženy tak, aby vyhovovaly všem uživatelům pěších cest, ne těm ve vozidlech. Chodníky jsou z kvalitních materiálů, bez defektů a dostatečně široké. Myšleno musí být i na obyvatele se sníženou pohyblivostí a maminky s kočárky. Vysoké obrubníky, schody a úzké chodníky ztěžují pohyb těchto skupin, a jednoduchá konstrukční opatření mohou zvýšit komfort jejich cestování.

PŘÍJEMNÁ

Cesty jsou příjemné, bezpečné a vedeny prostředím s rozmanitými aktivitami. Vedou klidnějšími ulicemi mimo hlavní komunikace tak, aby děti nebyly vystaveny přílišnému hluku a nečistotám z automobilů i vozovky. V kritických místech je umožněn bezpečný přechod vozovky a v tmavých místech je třeba zvážit doplnění osvětlení.

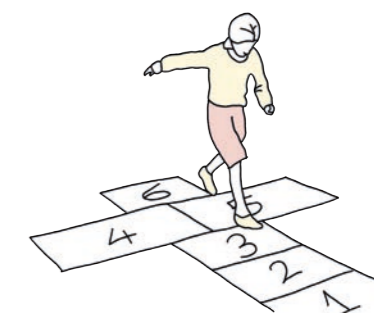
PROPOJENÁ

Pěší trasy utváří komplexní síť, která spojuje klíčová místa jako jsou školy, hřiště, domovy dětí a mládeže, sportoviště a zastávky MHD. Zároveň umožňují interakci všem účastníkům silničního provozu. Na trase nechybí ani různá místa pro odpočinek.

ZÁBAVNÁ

Drobné intervence a hravé zásahy na trase činí cestu dětem zábavnější. Může se jednat o infografiku, ukazatele nebo kresby na silnicích či chodnicích. Vhodné je také zvýraznění např. na přechodu pro chodce, kde grafika může upozornit i řidiče, že se nachází v kritickém místě a je třeba dbát zvýšené opatrnosti.

2. HERNÍ ULICE - PRAVIDLA A PRINCIPY

Projekt herních ulic má lidem zdůraznit výhody snížení dominance automobilů ve městech a myšlenku, že pokud to myslíme vážně s podporou životního stylu méně závislého na automobilech, je vrátit ulice lidem je zásadní krok pro životní prostředí i společenský život.

Skupin a organizací, věnujících se ulicím na hraní je po světě mnoho. Příkladem může být skupina Playing Out, kterou v Bristolu založili rodiče frustrovaní dopadem dopravy a nedostatkem herních příležitostí pro jejich děti. Tato skupina obyvatel, se pravidelně schází, aby uzavřeli ulice na dohodnutá časová období a předali prostor dětem. (Gill 2021) Samozřejmě se souhlasem vedení města. Frekvence, umístění a vybavení ulice je značně individuální.

Co je tedy podstatou?

Vedle snížení rychlosti a objemu vozidel by mělo být součástí projektu přepracování ulic tak, aby byly příjemnější pro lidi. Nejzásadnějším bodem je poskytnutí silnice pro jiné využití kromě parkování a pohybu vozidel. Dále rozšíření, nebo případné doplnění chodníků tam, kde chybí. Nesmí chybět ani prvky k sezení a ke hře (ideální je kombinace obojího v jednom). (Krysiak 2020) Důležitý je samozřejmě i dostatek stínu pomocí stromů doplněných o další výsadby. Možností může být i rozšíření nebo vytvoření předzahrádek.

Variantou jsou i dočasné herní ulice pomocí uzavření vozovky. Ulice mohou být uzavřeny např. pouze během letních měsíců a přetvořeny na komunitní a shromažďovací prostor. Prostor může být doplněn herními konstrukcemi, prostory k sezení a výsadbou v květináčích. (Krysiak 2020) Taková ulice může být dílem lokálních organizací, nebo může být návrhem krajinářského architekta.

Kde má uzavření ulic největší pozitivní dopad:

v okolí škol a školek

zde je každodenní zvýšená koncentrace dětí, a proto je ideální ulici uzavřít trvale, pokud navíc škola nemá hřiště, může ulici využívat i během výuky

v městských centrech

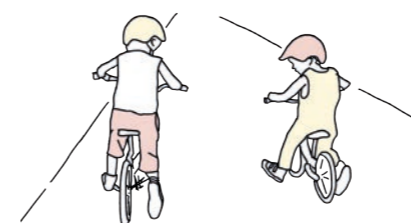
centra měst díky husté zástavbě často nemají dostatek místa pro hru a velmi omezený prostor, kde je vytvořit, herní ulice tak může být ideální variantou

jako doplněk ke hřištím

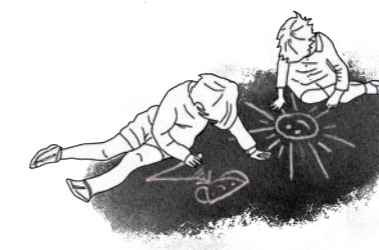
herní ulice také mohou doplnit stávající hřiště, která jsou svou kapacitou nebo věkovým určením v dané oblasti nedostatečná

Co by měla obsahovat herní ulice:

prostor pro ježdění

ulice také musí umožňovat ježdění na kolech, kolo-běžkách a dalších jízdních prostředcích

rovný a hladký povrch

hladký povrch je nezbytný pro kresbu křídou, kdy vzhled ulice děti mohou utvářet samy a pravidelně jej měnit

herní prvky

ty nemusí být ani přímo určeny ke hře, ale může jít třeba o kameny nebo různé kusy dřeva

veselý design

celkový vzhled ulice má sám o sobě vybízet ke hře a podporovat dětskou kreativitu

místa k sezení

prostor k sezení povzbudí místní k trávení času venku a zároveň mohou být vhodnou sociální kontrolou

stromy a další vegetace

vegetace nejen ochlazuje město a poskytuje příjemný stín ale sama o sobě je herním prvkem

PROJEKT: HERNÍ ULICE U ŠKOLY

Prvním projektem je návrh možného řešení herní ulice U školy v městské části Horní Růžodol. Spíše než rodinné domy se v její blízkosti nachází mnoho různých sportovišť a hal a také gymnázium.

Tato jednosměrná ulice má typické členění. Po obou stranách ulice je chodník, jeden z nich je od vozovky oddělen zeleným pásem se stromořadím vysazeným před pár lety. Na druhé straně jsou v chodníku rostou zbylí jedinci původního stromořadí. Vozovka je využívána také k podélnému parkování, před školou je navíc samostatné parkoviště.

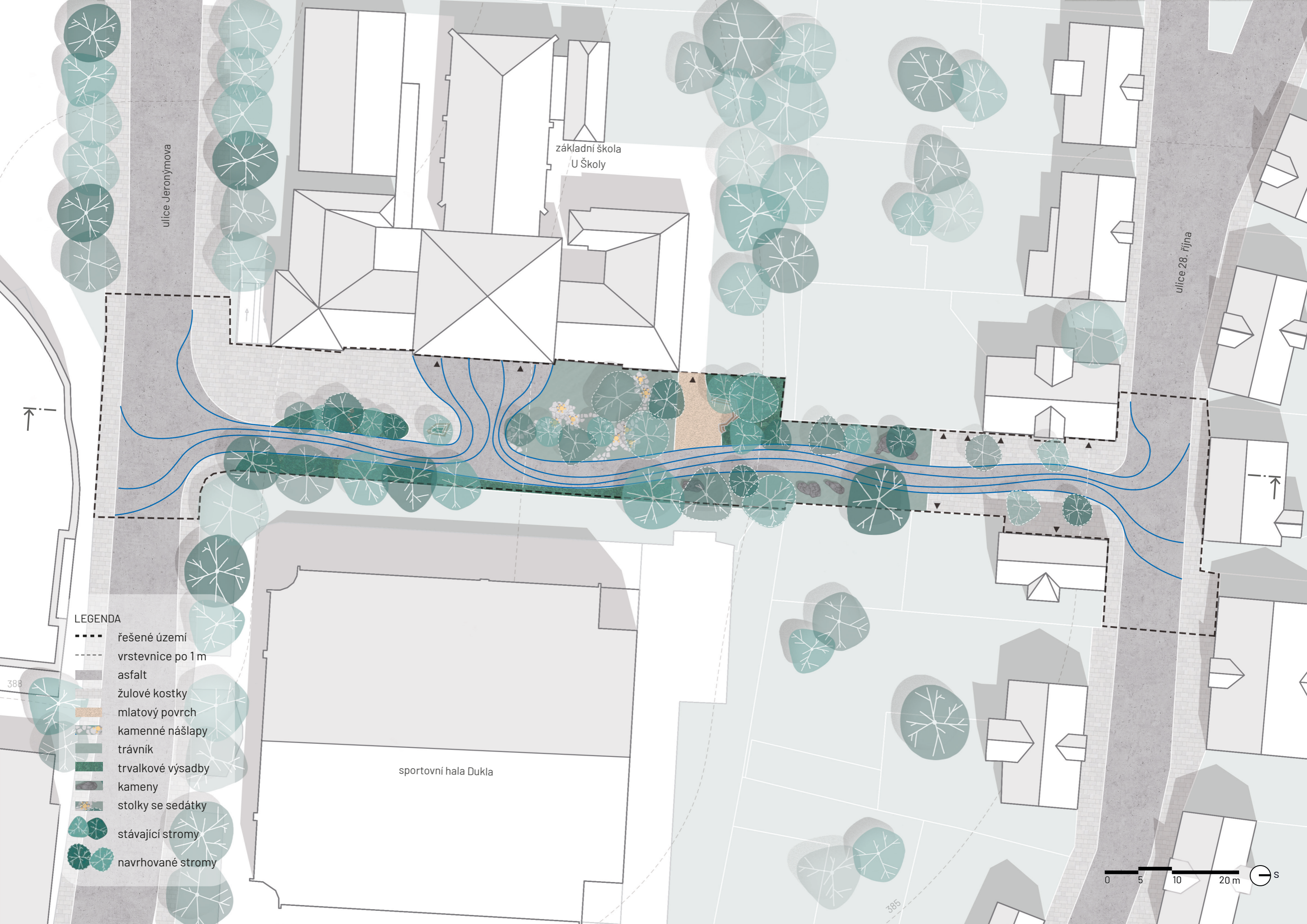
KONCEPT

Návrh eliminuje veškeré parkování v ulici. Pouze dlážděná plocha u školy je řešena formou „kiss and ride“ a je určena ke krátkodobému zastavení za účelem vyzvednutí dětí. Ulice zůstává průjezdná pro zásobování a jednotky integrovaného záchranného systému, ovšem primárně je určena volnému pohybu a hře dětí.

Kresba modrých „siločar“ na vozovce ústících do budovy školy je pak zdůrazněním „proudění“ dětí, jejichž cílem každodenních cest je právě škola. V ulici byly následně doplněny výsadby stromů. Ty do ulice přidávají stín a zlepšují místní mikroklima. Přidány byly i trvalkové výsadby.

ulice Jeronýmova

základní škola
U Školy

ulice 28. října

sportovní hala Dukla

LEGENDA

- řešené území
- - - vrstevnice po 1 m
- asfalt
- žulové kostky
- mlatový povrch
- kamenné nášlapy
- trávnik
- trvalkové výsadby
- kameny
- stolky se sedátky
- stávající stromy
- navrhované stromy

388

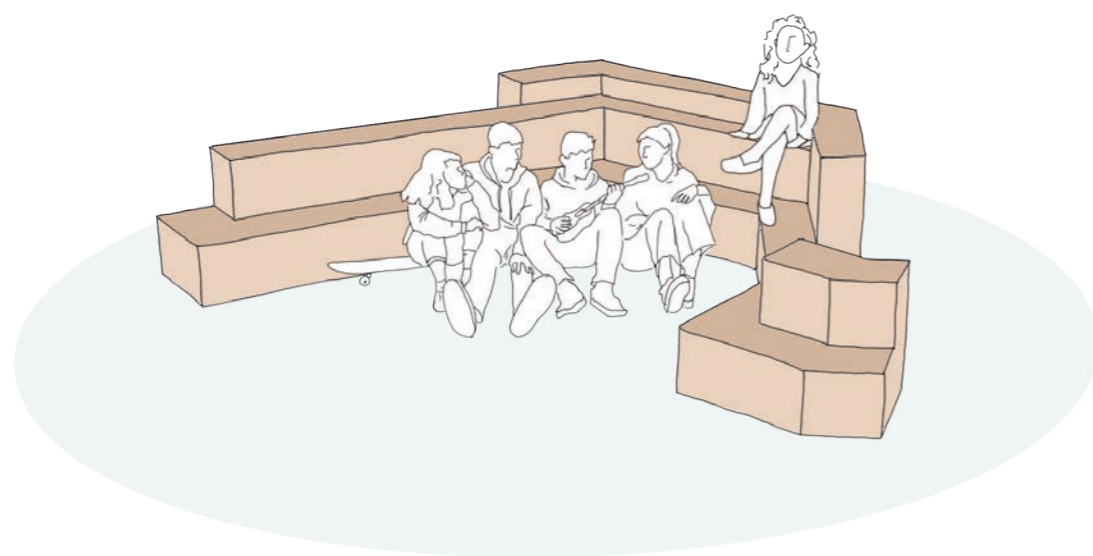
385

NAVRHOVANÉ PRVKY

Herní ulice neobsahuje herní prvky jako takové. Můžeme za ně ale považovat žulové kameny umístěné v trávniku s odkazem na místní těžbu Liberecké žuly. Hlavním herním prvkem je ovšem ulice sama. Ta je prostorem ke svobodné hře, k pobýhání, ježdění, nebo kreslení křídou bez ohrožení dopravou.

Kromě toho ulice nabízí několik alternativ k sezení. Ulice tak může být využitelná i k venkovní výuce, nebo během velkých přestávek.

Navrženými prvky je miniamfiteátr, nebo tribuna vyrobená z dřevěného masivu. Dále mnohoúhelníková lavice kolem stromu v předprostoru školy a sestava stolků a sedacích prvků Bistrot od značky mmcité.

0 5 10 20 m

3. ZDRAVÁ ČTVRŤ

Dalším z principů města pro děti jsou zdravé čtvrti - tedy prostory, kde by se měla odehrávat většina jejich aktivit. Děti, stejně jako dospělí, mají základní potřeby, které musí být splněny, pokud mají žít a růst ve městech: hygiena, čistý vzduch a voda, vhodné bydlení, kvalitní potraviny atd. Ty jsou z velké části záležitostí zdravé městské infrastruktury, financí a vývoje společnosti. (Gill 2021) Ovšem městské plánování zohledňující potřeby dětí a to, jak vypadají ulice, veřejná prostranství nebo způsob dopravy, může mít zásadní dopad na jejich zdraví, pohodu a kvalitu života.

8 ukazatelů okolí vhodného pro děti:

1. Do školy/místních obchodů chodím /jezdím na kole bez dospělého (od 8 let).
2. Chodím ven a hraji si na dohled od svého domova.
3. Venku se cítím bezpečně, ve dne i po setmění.
4. Mám přístup k zeleni ve své čtvrti a v mém okolí je spousta stromů.
5. Mám přístup na venkovní místo ve své čtvrti, které je klidné a tiché.
6. Ve svém okolí mám na výběr z různých typů venkovních míst, kde se mohu setkávat s přáteli, trávit s nimi čas a kde si můžeme hrát, bavit se nebo zkusit své dovednosti.
7. Mám přístup na venkovní místo ve svém okolí, kde můžu trávit čas s rodinou nebo přáteli.
8. Cestuji ze své čtvrti do centra města pěšky, na kole nebo hromadnou dopravou (od 11 let).

Čtvrti přátelské k dětem vypadají a působí jako udržitelné čtvrti a taková čtvrť by měla být dvě úrovně fungování. První je nezávislá mobilita, tedy schopnost dětí dostat se převážně po vlastní ose do různých míst a služeb. Druhým je množství, rozměr a různorodost nabízených prostor. V takových čtvrtích převládá mírný provoz, zahrnují snadno dostupné parky a další plochy pro hru, odpočinek a rekreaci, mají dostatek stromů poskytujících stín. K místům, které každý den potřebují, jako jsou obchody, školy a další služby se rodiče s dětmi snadno dostanou pěšky nebo na kole. (Krysiak 2020) Do vzdálenějších míst vede dobré spojení veřejné dopravy.

Všechny tyto prvky přispívají také k přizpůsobení měst na klimatickou změnu, kde je podporováno a vyžadováno, aby lidé k pohybu po městě méně využívali automobily. Navíc budování návyku k aktivnímu pohybu ve městě v raném věku pomáhá ponechat si tento návyk do dospělosti stejně jako každodenní kontakt s přírodou vede k odpovědnějšímu vztahu k prostředí. (Krysiak 2020)

Živé ulice:
ulice, ve kterých se obyvatelé cítí bezpečně a kde nedominují auta.

Pěší a cyklistická síť:
dobře propojená a bezpečná síť pěších tras a cyklotras, dobrá dostupnost MHD, dostupné školy, školky, obchody a sportovní a volnočasové aktivity

čtvrť pro děti

Hravý veřejný prostor:
soubor různorodých, dobře přístupných a poutavých veřejných prostranství pro hru a rekreaci, včetně lesoparků, parků a dalších zelených prostranství

Sociální kontrola:
děti mají snadný přístup k venkovním prostranstvím, domy umožňují rodičům dohlížet na děti, které si hrají poblíž a sociální kontrolou je podpořen pocit bezpečí

4. HRAVÝ VEŘEJNÝ PROSTOR

Veřejná prostranství neexistují izolovaně, ale ve vztahu k ulicím, budovám kolem nich, ale i jako součást čtvrtí i širšího města a děti neustále aktivně vyhledávají nové, stimulační způsoby, jak si hrát se vším, co je kolem nich. Proto hra může být požadovanou aktivitou i ve veřejných prostranstvích, která pro ni nejsou přímo určena a kde jsou k ní využity běžné multifunkční prvky jako jsou lavičky - které mohou být kromě sezení i prolézačkami, fontány, které jsou krásné na pohled ale zároveň skvělý herním prvkem, nebo travnaté svahy, které mohou být výzvou pro menší děti nebo sloužit k posezení během obědové pauzy.

Principy tvorby veřejných prostranství pro děti

1. Je umístěno na centrálním, dobře propojeném místě.
2. Vstupy jsou atraktivní, v prostoru dobře umístěné a čitelné tak, aby lákaly kolemjdoucího.
3. Nabízí širokou škálu herních aktivit - šplhání, skákání, točení, houpání, míčové hry nebo např. hry s vodou nebo stavění z písku.
4. Prostor je zároveň dobře využitelný i pro handikepované děti.
5. Umožňuje hrát si všem věkovým kategoriím dohromady. Umístění herních prostor pro různé věkové kategorie vedle sebe pomáhá obyvatelům být aktivní spolu a budovat pocit, že jsou součástí větší komunity a podporuje empatii vůči sobě navzájem.
6. Obsahují různé formy sezení a společný prostor pro děti i dospělé.
7. Jde o příjemné, bezpečné prostředí, které láká k pobytu a návštěvě.
8. Zahrnují slunná i stinná místa.
9. Nabízí různé možnosti trávení času - hrát si sám, být s ostatními, mít kam se schovat, když je kolem příliš rušno.
10. Design je dobře udržitelný pro zaměstnance správy a údržby.

Typy veřejných prostranství vhodných pro děti :

parky, lesoparky	otevřené vnitrobloky	náměstí
střechy	skateparky, cyklistická a dopravní hřiště	
rekreační areály	komunitní zahrady	prostory sídliště
předprostory občanských budov	veřejně přístupné školní dvory	příměstská krajina

POTŘEBY DĚTÍ VE VEŘEJNÉM PROSTORU NA ZÁKLADĚ VĚKU :

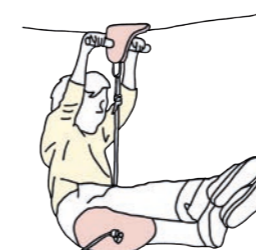
Batolecí věk od 1 do 3 let

V tomto raném věku dochází převážně k rozvoji jemné a hrubé motoriky. Mezi činnostmi tak patří plazení, lezení, balancování, umění vstát, skákání. Jde o senzomotorické stádium, kdy děti objevují svět pomocí smyslů a pohybů. Zásadní jsou tak prvky, se kterými je možno manipulovat a vnímat jejich pohyb a projevy během něj - šustění listů, písek, tekoucí voda, malovat mokřím prstíkem. Dále dochází k rozvoji komunikace, ale děti si spíše hrají samy vedle sebe. (Labusová 2023)

Předškolní věk od 3 do 6 let

Dochází k dalšímu rozvoji fyzických dovedností a s tím i náročnější aktivity - točení, jízda na odraždě, ručkování, klouzání, hraní s míčem. Dále se rozvíjí kreativita, představivost. Vzniká potřeba a touha po samostatnosti - s tím souvisí obliba stavění a trávení času ve skrýších a úkrytech mimo zraky dospělých. Mimo to se rozvíjí logické myšlení, učení a sociální interakce, kdy si děti začínají hrát spolu. (Labusová 2023)

Školní věk od 6 do 12 let

Fyzické dovednosti se zdokonalují a děti zvládnou i složitější herní prvky s nutností koordinace těla - prolézačky, šplhací prvky, ručkování. Začínají se objevovat i různé sportovní aktivity. Dále se rozvíjí kreativita, potřeba zkoumání okolí např. žížal a jiných drobných živočichů. Pro vývoj je důležité nesebrat dětem zvyklost a poskytnout jim prostor bez řízených činností, aby mohly být někdy samy. (Labusová 2023)

Náctiletí od 12 do 19 let

V této přechodné fázi mezi dětstvím a dospělostí dochází k ujasňování hodnot, co je to svoboda, ukotvování zvyků a zdravého životního stylu. Hra se z hřiště přesouvá do volného prostoru či sportoviště. Vhodné je nevytvářet hřiště ale možnosti pro různé aktivity. Vhodné je zapojit je do navrhování, dát jim prostor se vyjádřit. Zároveň se mohou podílet i na realizaci. (Labusová 2023)

PROJEKT: STUHA JOHANNA LIEBIEGA

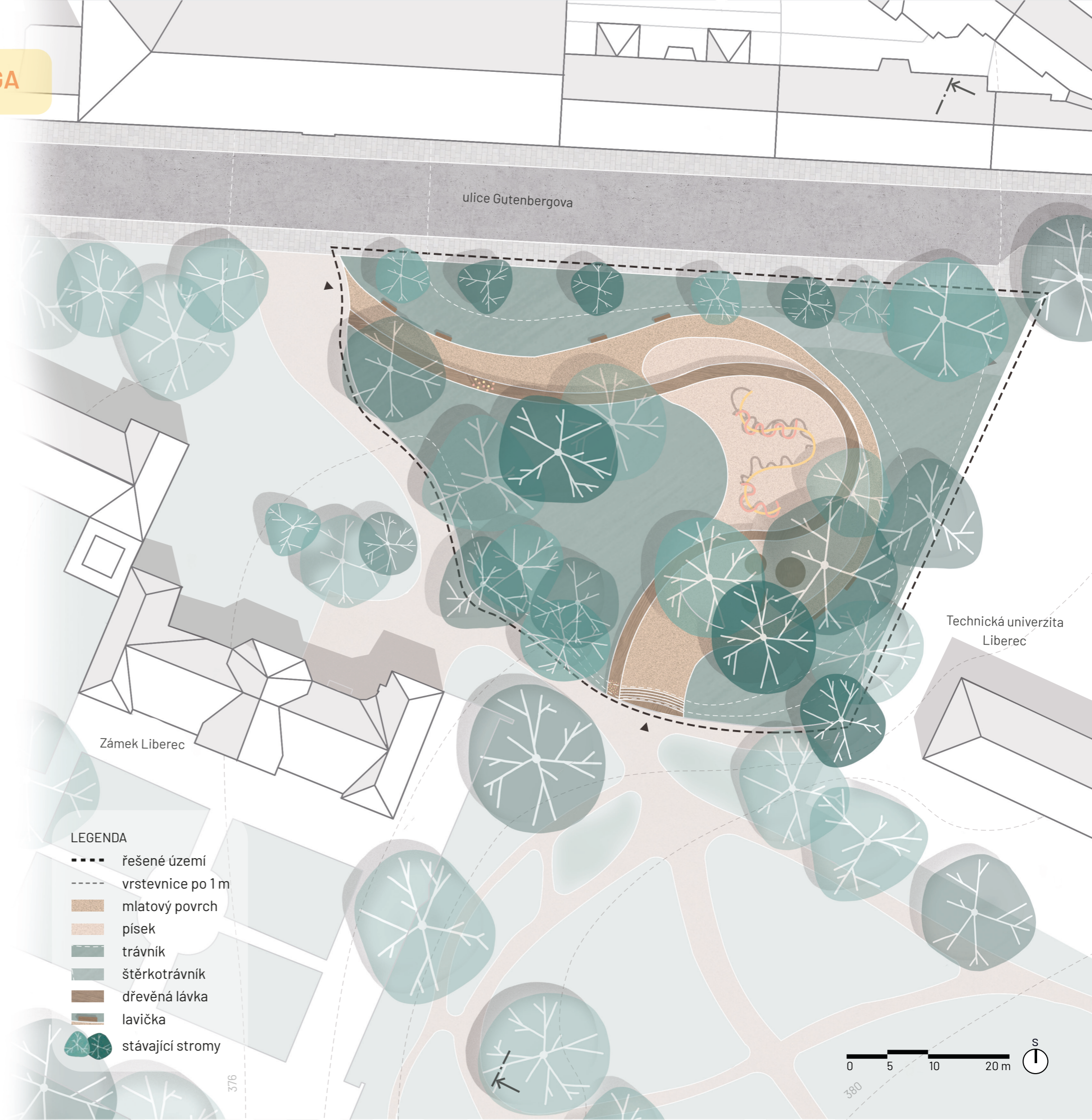
Park Clam Gallasů se nachází v historickém centru města a přiléhá k libereckému zámku a nedávno zrekonstruované vile Johanna Liebiega mladšího. Vzhled parku se v průběhu let měnil. Dříve zde bývalo pravděpodobně letní kino a ještě dříve sportovní hřiště.

Současná podoba pochází z konce 90. let a na řešeném území se nachází malé dětské hřiště, spíš tedy jen pár herních prvků (viz. analytická část str. 73). Ty ovšem vzhledem ke spádové oblasti nejsou dostačující a prostor není nijak celkově koncepčně řešen.

KONCEPT

Návrh i herní prvky jsou inspirovány tkalcovstvím a výrobou textilu, který má v Liberci historickou tradici. Právě proto je také hřiště pojmenováno po slavném libereckém textilním průmyslníkovi Johannu Liebiegovi.

Tvar hřiště připomíná jakousi stuhu, které je tvořena zvlněnou dřevěnou lávkou. Ta ústí pomocí malé lezecké stěny a pobytových schodů do hlavní části parku. Cílem bylo také koncepčně a tvarově navázat na stávající síť cest a tuto, trochu opomíjenou, část parku lépe integrovat do prostoru.

LEGENDA

- řešené území
- vrstevnice po 1 m
- mlatový povrch
- písek
- trávník
- štěrkotrávník
- dřevěná lávka
- lavička
- stávající stromy

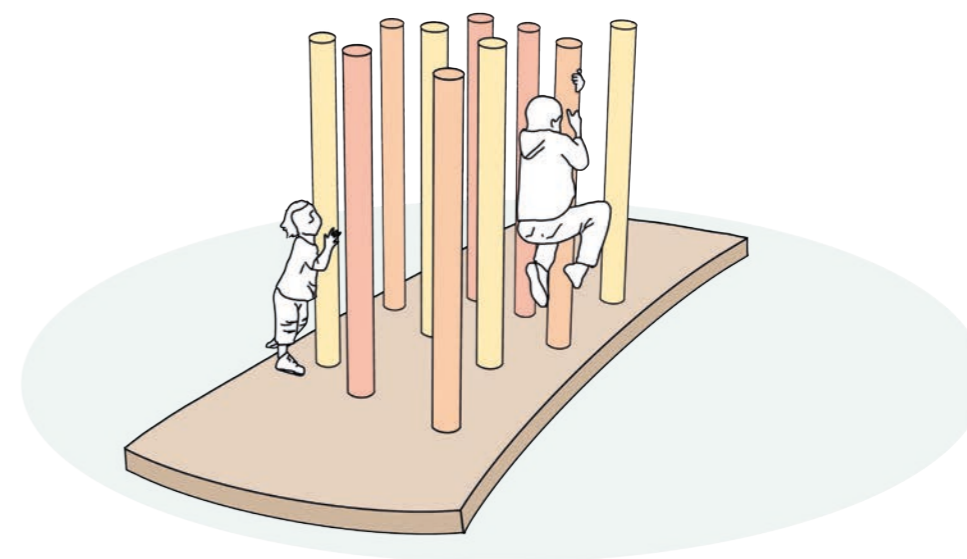
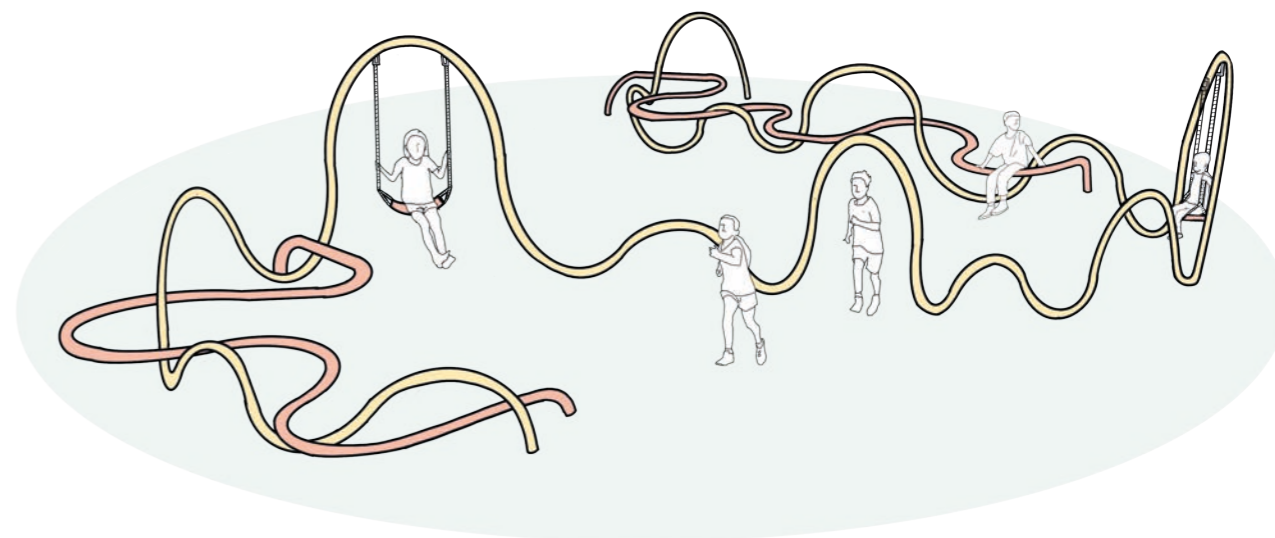
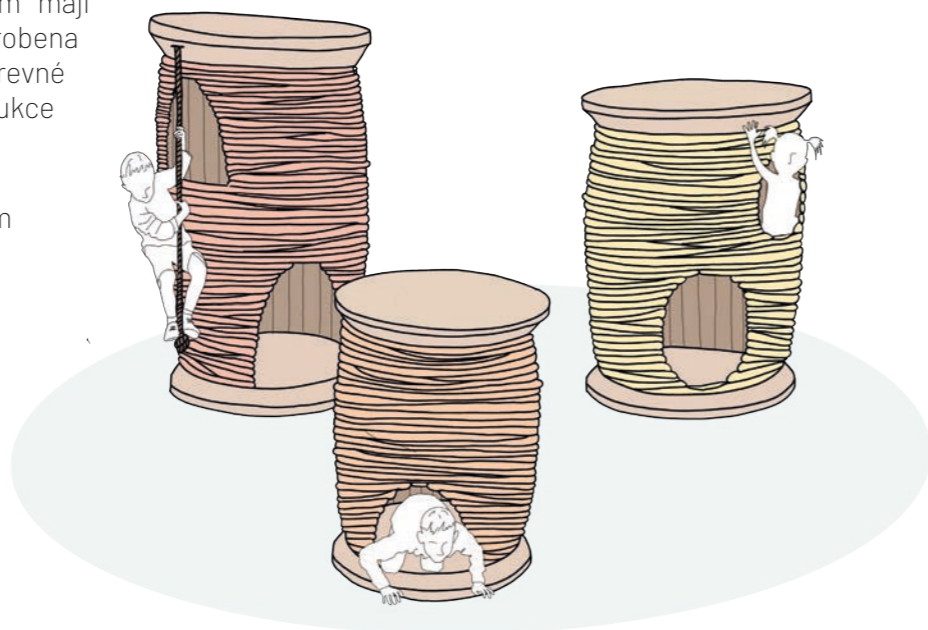

NAVRHOVANÉ PRVKY

Jak už bylo zmíněno celé hřiště je inspirováno tkalcovstvím a výrobou textilu. Dominantou celého prostoru je velká prolézačka s houpačkami. Ta je vyrobená z kovu a její tvar byl inspirován proplétáním vláken při tkání látek na tkalcovském stavu. Rozvlákněná vlákna tak byla přetvořena do podoby herního prvku po kterém je možné lézt, šplhat, podlézat nebo na něm balancovat.

Barevné domečky se spoustou různých otvorů a okýnek svým tvarem mají připomínat špulku s nití. Je vyrobená ze dřeva a nitě nahradilo barevné lano, kterým je dřevěná konstrukce omotána.

Posledním herním prvkem je soubor několika barevných dřevěných tyčí, které jsou umístěny přímo na lávce. Prvek je inspirován kartáčem, který se používá k česání vlněných vláken, aby je bylo možné dále zpracovávat.

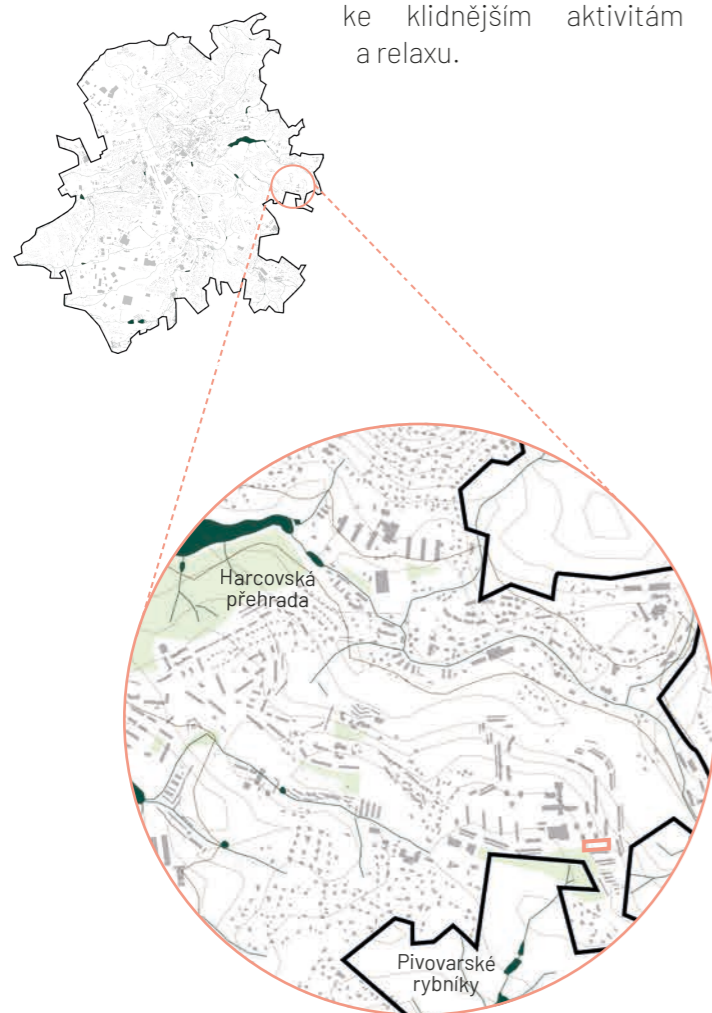
PROJEKT: SÍDLIŠTĚ KUNRATICKÁ

Sídlíště Kunratická se nachází v okrajové části řešeného území v městské části Starý Harcov. Na sídlíšti se hřišť nachází několik, ovšem tohle je z nich v nejhorším stavu a vlastně ani moc hřiště nepřipomíná (viz. analytická část str. 102). Ovšem tento prostor mezi panelovými domy obklopený vzrostlými stromy v sobě skrýval velký potenciál.

KONCEPT

Cílem bylo navrhnout prostor, který bude místem setkávání obyvatel všech věkových kategorií. Prostor, který bude využitelný pro hru, posezení s přáteli i odpočinek. Vznikl tak návrh, který je výškově rozdělen na dvě úrovně.

Horní úroveň zahrnuje stávající cískařskou, která je upravena na herní vodní prvek, pískoviště, multifunkční hřiště, ping pongové stoly, stánek s občerstvením a další prolézačky. Spodní část se stromy, lavičkami a pobytovým trávníkem je určena spíše ke klidnějším aktivitám a relaxaci.

454

450

LEGENDA

- řešené území
- vrstevnice po 1 m
- asfalt
- kartáčovaný beton
- mlatový povrch
- písek
- pryžový povrch
- dřevo
- trávnik
- trvalkové výsadby
- stánek s občerstvením
- skála s vodním prvkem
- stávající stromy
- navrhované stromy

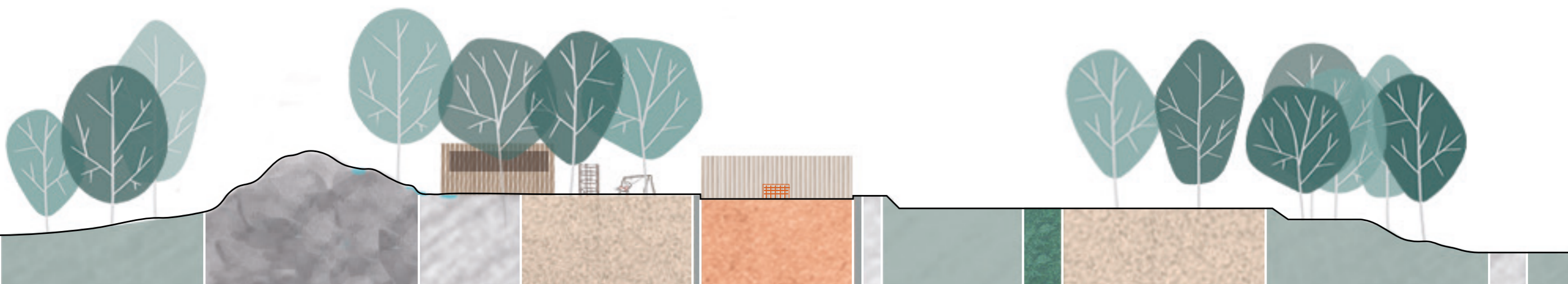
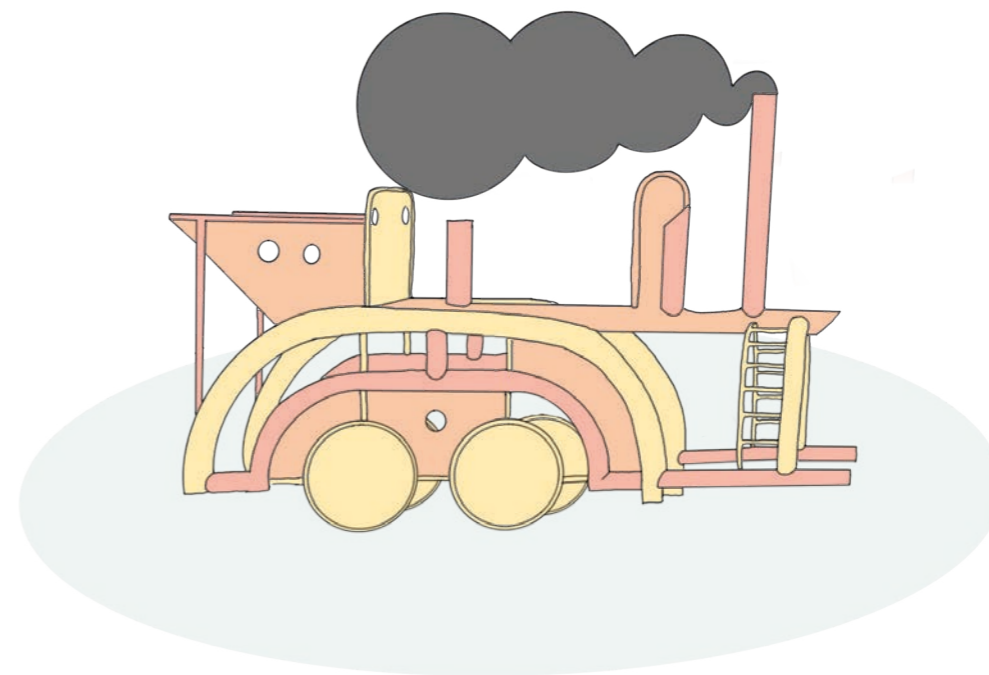
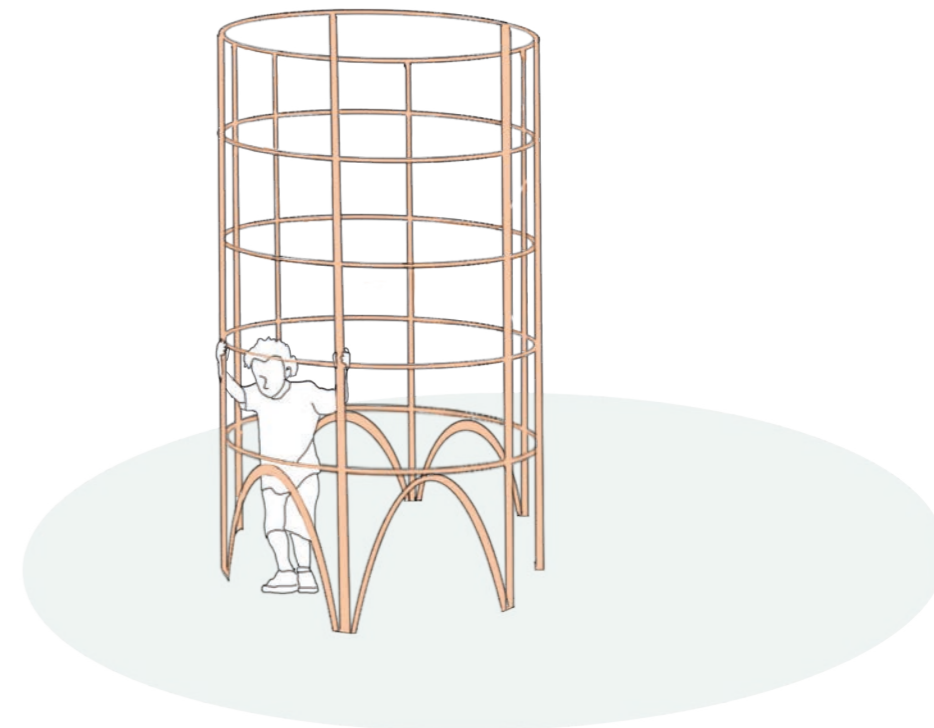
ulice Olbrachtova

NAVRHOVANÉ PRVKY

Dominantou celého prostoru je skalní vodní prvek. Ve skále jsou vyhloubeny drážky, kterými voda stéká ze skály. Potůčky pak dále pokračují i v betonové ploše v mělkých žlábcích, kde ústí do malých jezírek. Samotná voda nemusí téct nepřetržitě, ale prvek může být v provozu jen v určité denní dobu, případně být doplněn nějakou formou spouštěče.

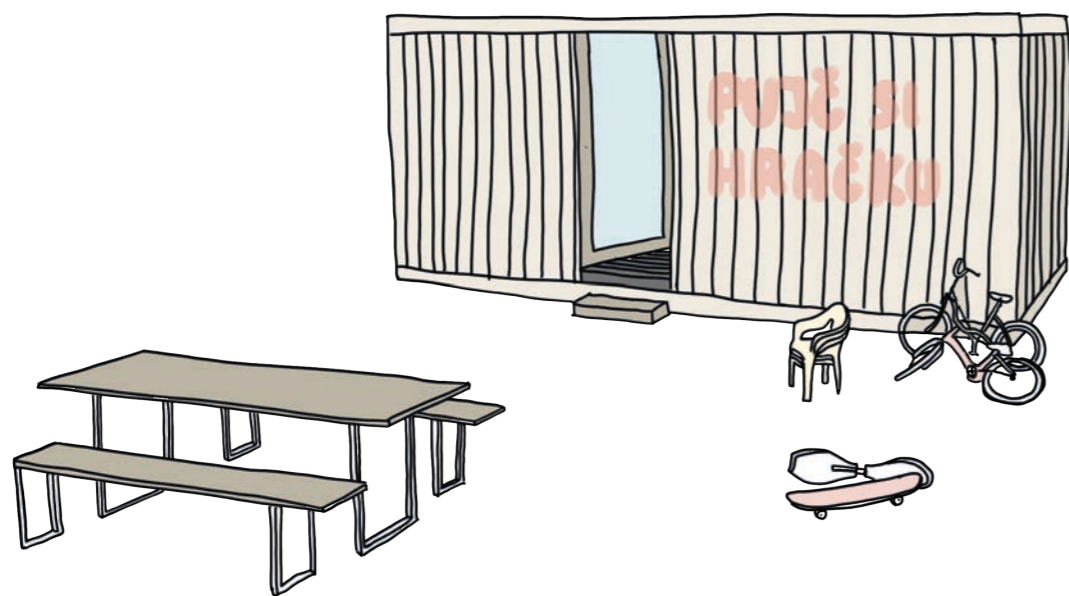
Návrh počítá i se zachováním historické prolézačky ve tvaru lokomotivy od výtvarníka Jana Vančury. Ostatních herní prvků tak svým designem na tento prvek navazují. Jsou vyrobeny z kovu a jejich tvar je inspirován prolézačkami z 90. let.

5. PUJČOVNA HRAČEK

Relativně levným a jednoduchým způsobem jak zatraktivnit veřejná prostranství pro děti je umístit do veřejného prostoru půjčovnu hraček. Tento princip je uplatňován v Rotterdamu pod názvem Duimdrop. Půjčovny hraček v podobě upravených lodních kontejnerů, které jsou naplněny tříkolkami, skatebordy, kolečkovými bruslemi a dalšími hračkami jsou rozmístěny po městě a děti si pomocí členské karty, která je zdarma, mohou půjčit hračku. (Gill 2021) Správci půjčoven, kteří se o zařízení starají jsou pak dobrovolníci, často jsou jimi právě rodiče.

Cílem tohoto jednoduchého zásahu je stimulovat hru ve veřejném prostoru a povzbudit sociální interakci mezi rodiči. Nejvhodnějšími místy pro umístění podobných boxů jsou centra měst, tedy místa s nejhustší zástavbou, kde prostoru pro hru není mnoho. Pomoci to může i rodinám žijících v menších bytech, které nemají na hračky tolik prostoru. (Krysiak 2020) Dalším vhodným místem jsou chudší čtvrti, kde ekonomická situace obyvatel není příliš dobrá a díky takovému zásahu by děti měly přístup k hračkám, které by si jejich rodiče jinak nemohli dovolit.

Výběr vhodného místa pro box na hračky by mělo být předmětem podrobnějšího průzkumu ale možným místem k umístění takového boxu v Liberci může být třeba ulice Oldřichova (viz. mapa na str. 21). V ulici se sice nachází pískoviště a dětské hřiště, ovšem poměrně malé. Ulice je navíc klidná, obklopena panelovými domy a nachází se tu hned dvě mateřské školy.

6. OTEVŘENÍ ŠKOLNÍCH POZEMKŮ VEŘEJNOSTI

Ve městech je spousta skvělých míst pro děti, které nejsou příliš vidět a mohly by být opomíjeny. Jsou jimi školní pozemky a možnosti, jak dostat do hustě zastavěných částí města více prostoru pro hru je jejich zpřístupnění veřejnosti. Školní pozemky jsou mnohdy rozsáhlé, často zahrnují různá sportoviště a přesto jsou, minimálně po většinu roku, jiným obyvatelům než dětem navštěvujícím danou školu uzavřeny. Pozemky školy jsou veřejnosti otevřeny např. v Německu, USA nebo Kanadě. V Holandsku jsou některé školní pozemky otevřeny dokonce i mimo vyučovací hodiny a podporovatelem tohoto přístupu je opět Rotterdam. (Krysiak 2020)

Otevření školních pozemků veřejnosti může vyvolat řadu diskuzí a obav ohledně údržby, bezpečnosti, dohledu a zodpovědnosti. Prosazení takových změn určitě nebude jednoduché, ovšem šlo by o promarněnou příležitost obzvláště v centrech měst. Stále jde o jednoduchý a levný způsob jak nahradit nedostatek podobných míst v okolí a navíc by jejich otevření mohlo podnitit další investice do zvelebování těchto prostorů. Školní dvůr se tak může stát komunitním místem nejen pro děti, ale i pro širokou škálu obyvatel žijících v okolí.

Výběr vhodných dvorů k otevření by měl být předmětem podrobnějšího průzkumu, ovšem vhodným kandidátem by v Liberci mohla být např. ZŠ Sokolovská. Areál zahrnuje několik sportovních hřišť, běžeckou dráhu i pár herních prvků. Druhým takovým areálem je ZŠ a MŠ logopedická (viz. mapa na str. 21), kde areál obsahuje dvě dětská hřiště a jedno sportoviště. Navíc se v docházkové vzdálenosti od školy žádné jiné hřiště nevyskytuje.

Školní areál, který už přístupný veřejnosti je, funguje u ZŠ Švermova. Jde ovšem pouze o víkendy a svátky, ve všední dny je areál přístupný pouze žákům školy.

7. DĚTSKÁ HŘIŠTĚ

Plánování měst přátelských k dětem je mnohem víc než vytváření ohraničených prostorů určených ke hře. Herním prostorem býval veškerý prostor kolem nás. Přece jen dětská hřiště jsou fenoménem 20. století, protože do té doby nebyla potřeba. Ještě během 90. let si děti běžně hrávaly na ulici. Ulice byla prostorem nejen pro hru, ale i pro cestu do školy, sport a socializaci. Postupně byly však děti vytlačeny z ulic motorovými vozidly, a tak vznikla hřiště (podrobné historii vzniku dětských hřišť je věnována samostatná kapitola v analytické části začínající na str. 46).

Ovšem i tato místa jsou součástí dnešních měst a cílem architektů a plánovačů by mělo být co nejlépe tato místa ve městě umisťovat, začleňovat do veřejného prostoru a samozřejmě navrhovat. Hřiště musí vždy přinést přidanou hodnotu místu i městu. Není také místem jen pro děti, ale i pro rodiče, celou komunitu a může se stát jakýmsi komunitním uzlem. (Hendricks 2011) Ideálním řešením je tedy řešení na míru, které je často ze zbytečných obav zavržováno a nahrazováno typizovanými prvky, které je možné vidět v mnoha dalších městech.

3 mýty o hřištích na míru :

- X** JE TO DRAHÉ
- ✓ zde srovnáváme nesrovnatelné, ale u složitějších prvků je cena často velmi podobná s těmi typizovanými

- X** JE TO ČASOVĚ NÁROČNÉ
- ✓ ano, ale ziskem je originální prostor, který nejlépe reflektuje potřeby obyvatel a prostředí a kvalita je nesrovnatelná se sériovým výrobkem

- X** JE TO NEBEZPEČNÉ
- ✓ toto tvrzení není pravdivé, protože hřiště na míru musí projít stejným procesem certifikace jako typizované hřiště

Dnešní doba poskytuje dostatek prostoru i financí vytvářet ve městech kreativní a originální místa v celku i detailu, která budou bavit děti i rodiče. V Česku je tento přístup stále relativně nestandardní, ovšem i vytvářením takových míst může přispět ke změně pohledu obyvatel na postavení a roli dětí ve společnosti.

Kdo by měl být zahrnut do procesu navrhování :

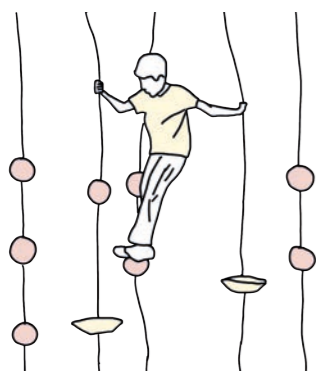
- Do navrhování je vhodné zapojit děti. Děti sice nejsou odborníky na architekturu, ale jsou odborníky na hru.
- Už během navrhování je vhodné konzultovat celkový design s certifikátorem. Tímto postupem bude zabráněno případným problémům s certifikací.
- K návrhování hřiště mohou být přizváni místní umělci, kteří dodají hřišti originální a lokální aspekt.
- Při návrhu je třeba dbát na detail - děti vnímají okolní svět z jiné výšky než dospělí, a proto si více uvědomují i detaily kolem sebe.

Principy umisťování hřišť do veřejného prostoru :

- Hřiště jsou součástí celkového konceptu veřejných prostranství a neměla by z nich být jakkoli vyčleňována či odstrkována na okraj.
- Při výběru lokality pro umístění nového hřiště je nutné zohlednit širší vztahy, urbanistické souvislosti a docházkovou vzdálenost.
- Hřiště jsou navrhována pro konkrétní místa a aby odpovídala svému umístění a charakteru okolí.
- Prodlužují délku pobytu ve veřejných prostranstvích, podílí se na tvorbě komunitního života a mohou být jeho lokálním ohniskem a místem setkávání.
- Hřiště dává místu identitu, je vztahným bodem v pro děti těžko rozlišitelné urbanistické struktuře.
- Nachází se v docházkové vzdálenosti od domu a umožňují sociální kontrolu a dohled např. z oken okolních domů.

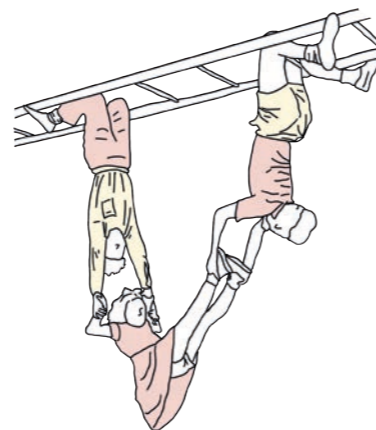
Vybrané nástroje tvorby dětských hřišť

obsahuje herní prvky podněcující dětskou kreativitu, místo těch s jasně daným způsobem využití

každé dítě je individuální a hřiště by mu mělo umožnit vyvíjet se vlastním způsobem

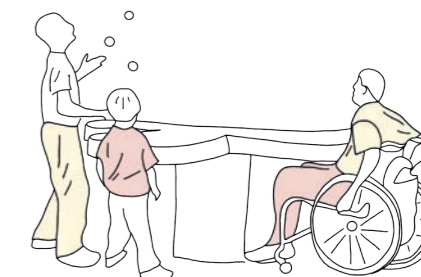
poskytnoutuje dítěti přiměřené riziko tak, aby zde poznalo nebezpečí, adrenalin, ale bylo zabráněno závažným zraněním

je zábavné pro všechny obyvatele bez ohledu na věk nebo pohlaví

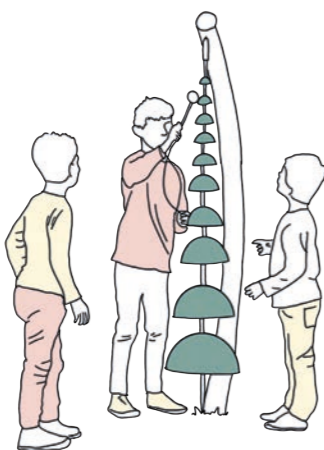
je bezpečným prostředím, kde si děti mohou nerušeně hrát a rozvíjet se

mělo by podporovat inkluzi a umožňovat hru i méně pohyblivým dětem

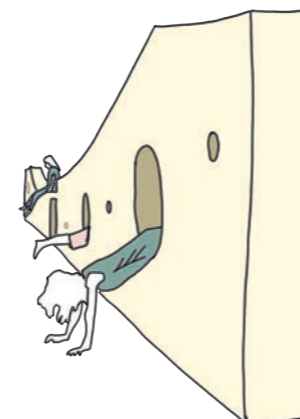
je zde kout nebo skrýš, kam se mohou děti schovat před zraky dospělých

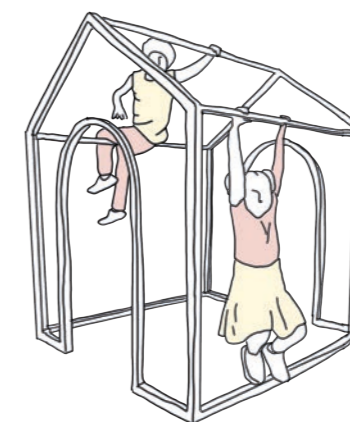
nabízí inspirativní prostředí, které podporuje učení a rozvoj představivosti

zahrnuje volné prvky a materiály jako písek, bláto, dřevo, které mohou děti používat ke stavbě (nebo ničení)

oplocení je co nejvíce omezeno, případně navrženo v alternativních variantách jako např. živý plot, terénní modelace, zídky

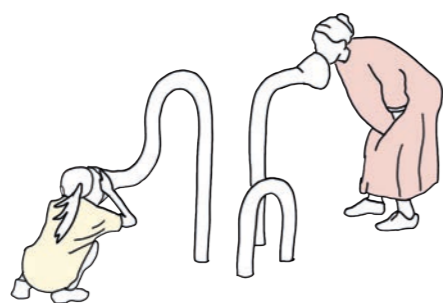
je vyrobeno z kvalitních materiálů, přednost mají ty lokální, které mají s místem spojitost

umožňuje pozorovat proměnlivost ročních období (pozovat první jarní květiny padající listí, sbírat kaštiny, sáňkovat)

nabízí různá místa k sezení, která nemusí mít formu typizovaných laviček

je místem, kde tráví kromě dětí čas i jejich rodiče a nemělo by na ně být zapomenáno

umožňuje poznávat co nejvíce přírodních živlů - vodu, oheň, zemi či vzduch

Vegetace jako herní nástroj a jaké má výhody?

STIMULACE SMYSLŮ

Vegetace je skvělý způsob, jak děti mohou stimulovat své smysly. Mohou zkoumat různé textury listů, pozorovat rozdíly mezi listy a jehličím, zkoumat barevnou rozmanitost. Každá rostlina také jinak voní, stromy ve větru ševlí, na podzim zase šustí listy.

PRVEK HRY

Samotná vegetace je herním prvkem a rostliny nejen zlepšují celou atmosféru místa, ale vytváří i podnětnější prostředí, kde mohou být součástí dětských her. Stromy jsou přírodní prolézačky, keře naopak zelené skryše. Herní prvky lze například z vrbového proutě vytvářet i cíleně. Zároveň děti přirozeně vzdělávají. Děti se je učí rozpoznávat a mohou se díky nim dozvědět, které druhy u nás přirozeně rostou. Naučí se vnímat sezónost rostlin a pozorovat, jak se vegetace během roku mění. Šišky, kaštiny, nebo listy mohou být navíc využity i pro mnoho dalších tvořivých činností.

POSKYTNUTÍ STÍNU

Stromy jsou přirozeným poskytovatelem stínu, který je minimálně na částech hřišť velmi žádoucí. Mimo různých plachet a pergol je nejjednodušší a nejlevnější variantou. Kromě stínu stromy zabraňují i přehřívání půdy a vytváří tak lepší podmínky pro život dalších rostlin.

ESTETIKA

Vegetace má velmi pozitivní vliv nejen na náš zrak a vnímání okolí. Místu dodává i přirozenost a krásu. Zároveň může být vizuální clonou a pohlcuje hluk. Pestrost a barvy květin dokážou oživit a rozzářit každý prostor a to ocení nejen děti.

Předpoklady vhodné vegetace pro dětská hřiště:

BEZPEČNOST

V prostředí, kde se pohybují děti je na prvním místě bezpečnost a právě vegetace může být potenciálním rizikem. Na hřištích se tak v žádném případě nesmí vyskytovat rostliny s jakoukoli jedovatou částí, ani žádné rostliny s plody, které nejsou jedlé. Je vhodné se vyhnout i rostlinám, které mají trny a také silným alergenům, kterými jsou například břízy nebo olše. Pokud se v místě budoucího hřiště nachází stromy, měly by být zkontrolovány arboristou, který definuje rizikové jedince, případně navrhne vhodný ořez.

ODOLNOST

Hřiště není pro vegetaci, a obzvláště pro trvalky, to stejné co okrasný park. Vybírány by měly být odolné druhy, které snesou dotyky zvědavých ručiček, trhání i občasné sešlápnutí. V Liberci je také třeba brát ohled na zvýšenou odolnost vůči mrazu. Je třeba uvažovat i o nákladech na údržbu. Nejvhodnější jsou rychle rostoucí odolné druhy, které vyžadují co nejmenší péči.

LOKÁLNOST

Navrhovaná vegetace by měla zahrnovat převážně původní druhy, které reflektují okolní a přirozeně se vyskytující flóru. Tím bude dosaženo přirozeného vzhledu a děti budou mít navíc možnost naučit se na hřišti něco o místních ekosystémech.

Příklady vhodné vegetace:

Stromy

Dub letní (*Quercus robur*)
Hloh obecný (*Crataegus laevigata*)
Jírovec maďal (*Aesculus hippocastanum*)
Javor mléč (*Acer platanoides*)
Javor babyka (*Acer campestre*)
Lípa malolistá (*Tilia cordata*)
Třešeň ptačí (*Prunus avium*)

Keře

Dřín obecný (*Cornus mas*)
Kalina obecná (*Viburnum opulus*)
Líška obecná (*Corylus avellana*)
Ptačí zob obecný (*Ligustrum vulgare*)
Rybíz červený (*Ribes rubrum*)
Slunečnice roční (*Helianthus annuus*)

Trvalky

Barvínek menší (*Vinca minor*)
Bika lesní (*Luzula sylvatica*)
Jahodník obecný (*Fragaria vesca*)
Kakost krvavý (*Geranium sanguineum*)
Kontryhel obecný (*Alchemilla vulgaris*)
Kopretina bílá (*Leucanthemum vulgare*)
Metlice trsnatá (*Deschampsia cespitosa*)
Plaménka latnatá (*Phlox paniculata*)
Plicník lékařský (*Pulmonaria officinalis*)
Rozrazil klasnatý (*Veronica spicata*)
Řebříček obecný (*Achillea millefolium*)
Slunečnice roční (*Helianthus annuus*)
Sporýš lékařský (*Verbena officinalis*)
Šalvěj lékařská (*Salvia officinalis*)
Třapatka nachová (*Echinacea purpurea*)

PROJEKT: HŘIŠTĚ POD JEŠTĚDEM

Tento trojúhelníkový prostor v městské části Dolní Hanychov přímo u zastávky Malodoubská se nachází prakticky v podhůří Ještědsko – kozákovského hřbetu.

Místo bylo vybráno na základě podnětu z participační rozpočtu a později se stal i jedním z vítězných návrhů. V současnosti se zde nachází zatravněná plocha s roztroušenými lavičkami obklopená vzrostlými stromy.

KONCEPT

Návrh hřiště je inspirován kopcovitým a zvlněným terénem hor, které Liberec obklopují. Zvlněnou krajinou, kde se klikatí turistické stezky a tu a tam se mezi kopci objeví špičaté skalní útvary.

Vznikla tak jakási minikrajina kde se hory zmenší do dětského měřítka v podobě travnatých kopečků a z kterých je možné pozorovat, co se děje pod nimi. Skály nahradí síť mezi stromy a mnohoúhelníkové lavičky.

Dominantou prostoru je pak prolézačka „Ještěd“ z které ten skutečný Ještěd je možné pozorovat. Samozřejmě ten nejlepší výhled je úplně ze špičky.

LEGENDA

- řešené území
- vrstevnice po 0,5 m
- mlatový povrch
- pryžový povrch
- pískoviště
- trávník
- trvalkové výsadby
- dřevěná lavice
- stávající stromy

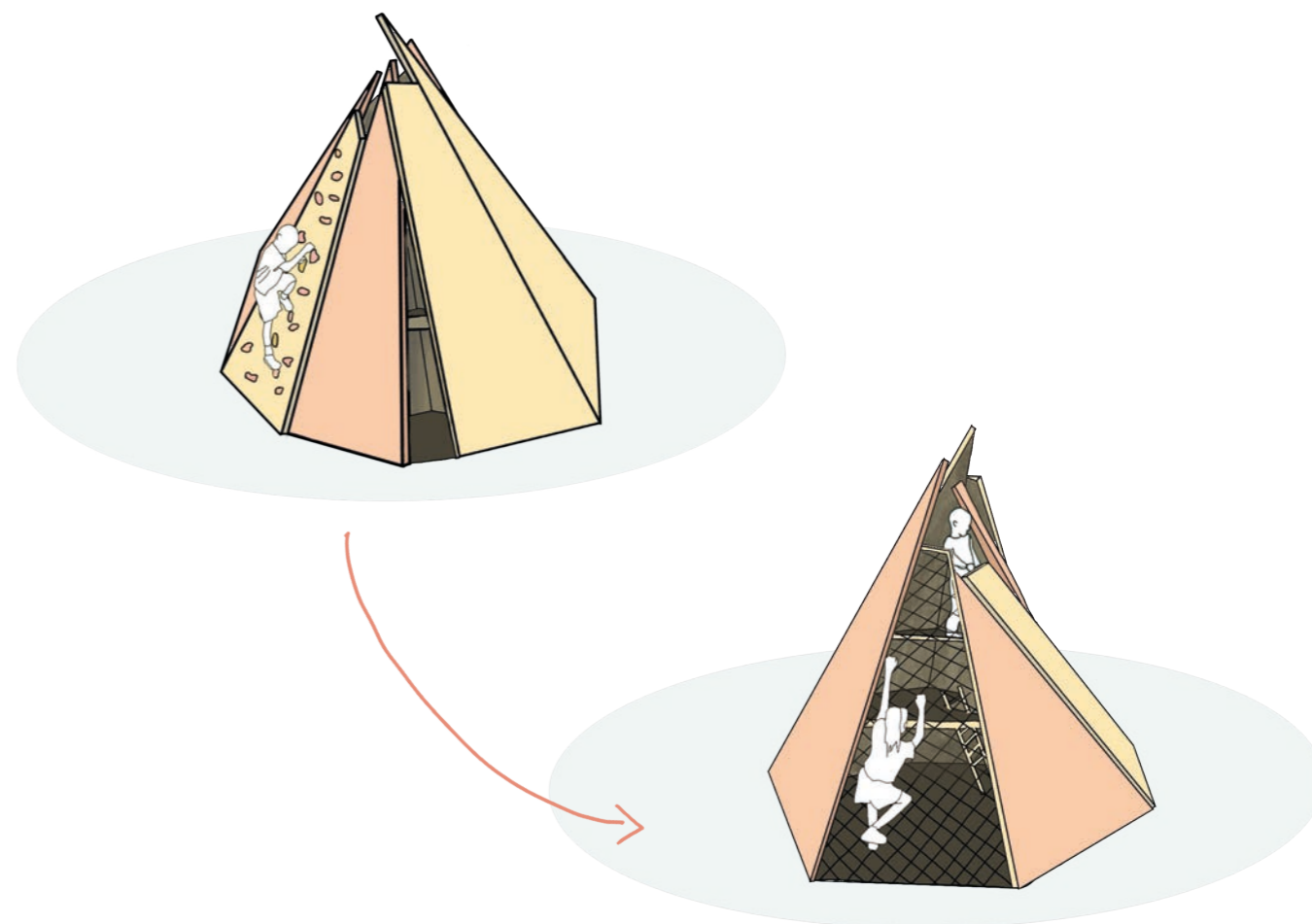
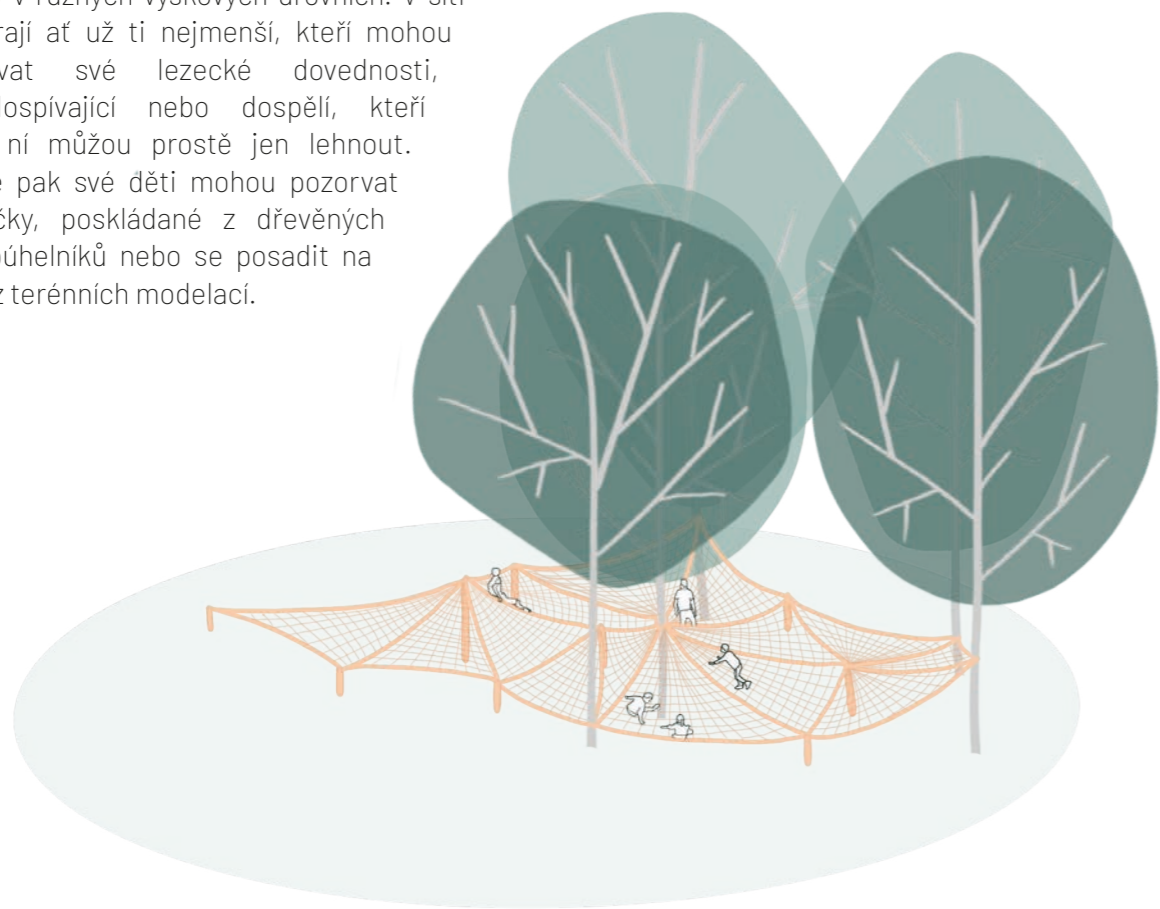

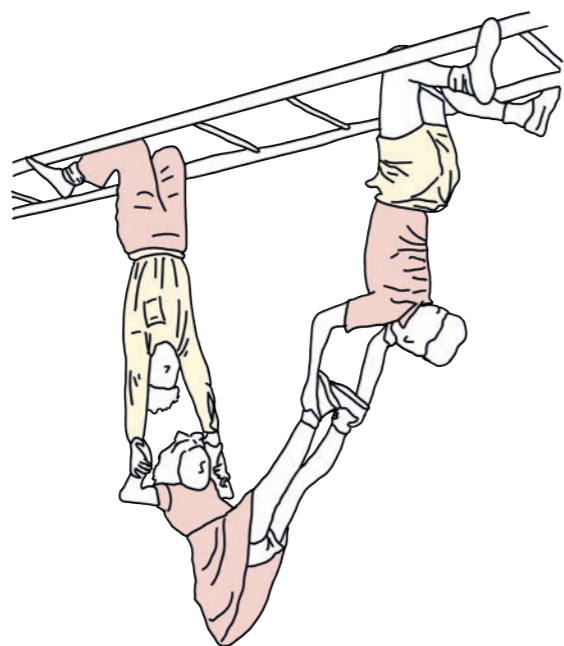

NAVRHOVANÉ PRVKY

Ústředním prvkem prostoru je prolézací věž „Ještěd“ a její ostré tvary jsou inspirovány skalisky, na kterých slavná rozhledna stojí. Věž je vyrobena ze dřeva a nabízí mnoho způsobů jak ji zdolat. Lze na ni vyšplhat po lezecké stěně, vylézt po síti nebo proklouznout dovnitř a po žebříku se dostat na nejvyšší dřevěnou plošinu.

Druhým prvkem je síť. Ta je natažena mezi stromy v různých výškových úrovních. V síti si vyhrají ať už ti nejmenší, kteří mohou zlepšovat své lezecké dovednosti, tak dospívající nebo dospělí, kteří si do ní můžou prostě jen lehnout. Rodiče pak své děti mohou pozorvat z lavičky, poskládané z dřevěných mnohoúhelníků nebo se posadit na jednu z terénních modelací.

ZÁVĚR

Tuto práci vzhledem k rozsahu tématu považuji spíše za koncepci, ale čím déle jsem se tématu věnovala, tím více mě bavilo. Jde o jakési nahlédnutí pod pokličku, jaké ingredience se zde nachází a jaké existují pro dětské plánování možnosti. Mimo to jsem se také snažila dokázat, že z něj nemusí mít prospěch jen děti, ale že tento směr může podpořit i městskou ekonomiku či ulevit dopravě.

Problematika města jako životního prostředí, ve kterém se děti vyvíjejí a rostou by vydala ještě na mnoho stránek. Nejde však jen o děti, ale o obyvatele obecně. O to, aby se v rozrůstajících se městech lidem dobře žilo a necítili se utlačováni dopravou či jinými aspekty. Aby zde zkrátka lidé byli na prvním místě. Žádné město nebude dost dobré, pokud dětem nenabídne prostor ke hře. Ovšem v Česku je stále příliš málo míst, kde by se herní prostory vzdálily od konceptu unifikovaných, plochých a z veřejného prostoru separovaných hřišť.

PODĚKOVÁNÍ

Nakonec bych zde ráda poděkovala lidem, kteří na práci nesou určitý podíl a bez kterých by nevypadala tak, jak vypadá dnes. V první řadě chci poděkovat svému vedoucímu práce panu Vladimíru Sittovi za podnětné komentáře a nikdy nekončící inspiraci. Dále Adéle Chmelové za všechny hodnotné připomínky a rady.

Velký dík patří i vedoucí kanceláře architektury města Liberec paní Zuzaně Koňasové, která mi věnovala svůj čas a snažila se odpovědět na všechny mé dotazy. A také paním učitelkám Yvoně Vondráškové z MŠ Holečkova a Janě Balintové ze ZŠ Doloplazy, za pomoc s utvářením představy, kterou o hřištích dnešní děti mají.

V neposlední řadě chci poděkovat své rodině, Honzovi a kamarádce Zuzce za vytrvalou podporu a nekonečnou trpělivost během celého studia.

ZDROJE

POUŽITÁ LITERATURA

DANIŠ, Petr. *Děti venku v přírodě: ohrožený druh?: proč naše děti potřebují přírodu pro své zdraví a učení*. Praha : Ministerstvo životního prostředí, 2016. ISBN 978-80-7212-610-1.

GAMBLE BOYER, Terry. *Designing Streets for Kids*. Islandpress, 2020. ISBN 978-1-64283-071-2.

GILL, Tim. *Urban playground: how child-friendly planning and design can save cities*. London: RIBA Publishing, 2021. ISBN 978-18-5946-929-3.

HENDRICKS, Barbara E. *Designing for play*. 2nd edition. Ashgate, 2011. ISBN 978-14-0940-936-6.

HUIZINGA, Johan. *Homo ludens: o původu kultury ve hře*. Přeložil Jaroslav VÁCHA. Praha: Mladá fronta, 1971. ISBN 807-27-2020-1.

INCHLEY, Jo, CURRIE, Dorothy, JEWELL, Jo, BREDA, João & BARNEKOW, Vivian. *Adolescent obesity and related behaviours: trends and inequalities in the WHO European Region, 2002-2014: observations from the Health Behaviour in School-aged Children*. WHO collaborative cross-national study. World Health Organization. Regional Office for Europe. Dostupné z: <https://iris.who.int/handle/10665/329417>. License: CC BY-NC-SA 3.0 IGO

KRAJSKÁ SPRÁVA ČSÚ V LIBERCI. *Obyvatelstvo ve městech Libereckého kraje v roce 2023*. Český statistický úřad. 2023. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/11260/243205441/Mesta_2023.pdf/5f8153a4-d867-435e-9450-8c44875ec7bf?version=1.0.

KRYSIK, Natalia. *Designing Child-Friendly High Density Neighbourhoods*. Sydney, 2020. Dostupné z: https://90ffb89e-d990-4f1a-90f3-7974ef8ea8c5.filesusr.com/ugd/534edb_5e8553bb853d40228da-3083a0ed1eede.pdf.

KRYSIK, Natalia. *Where do the Children Play? Designing child-friendly compact cities*. Sydney, 2018. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/326697435_Where_do_the_Children_Play_Designing_Child-Friendly_Compact_Cities.

LABUSOVÁ, PhDr. Eva. *Vývoj dítěte v etapách*. 2014, aktualizováno 2023. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/vyvoj-ditete-v-etapach>.

MAIER, Karel. a kol. *Standardy dostupnosti veřejné infrastruktury*. ČVUT, Praha, 2016. Dostupné z: <https://www.uur.cz/media/bdsip33u/35-standardy-dostupnosti-verejne-infrastruktury-aktualizace-2020-03.pdf>.

NADACE PROMĚNY KARLA KOMÁRKA. *České děti venku: Reprezentativní výzkum, kde a jak tráví děti svůj čas*. Nadace Proměny Karla Komárka 5. 5. 2016. Dostupné z: <http://www.nadace-promeny.cz/cz/vyzkum.html>.

PETRIK Mirjana, ŠULOVÁ Lenka *Cyklus přednášek z konference „Prostor pro hru“*, CAMP, Praha, 2018. Dostupné z: <http://www.architekturadetem.cz/konference-architektura-detem-2018/vystupy-z-konference/>.

PLAYWORLD.COM. *What to Plant Around Your Playground*. Dostupné z: <https://playworld.com/blog/what-to-plant-around-your-playground/?lang=can#gref>.

SPACE2SPACE. *Planting for Play*. Vancouver, Canada, 2012. Dostupné z: <http://outdoorplaybook.ca/wp-content/uploads/2015/06/terrain-and-planting-for-play-space2place-2.pdf>.

BC. KLÁRA HECHTOVÁ
DIPLOMOVÁ PRÁCE
LS 2024

ATELIER SITTA - CHMELOVÁ
ÚSTAV KRAJINÁŘSKÉ ARCHITEKTURY
FA ČVUT V PRAZE

